

Vadlīnijas vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu interpretācijai un izmantošanai

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA

Eiropas Savienības
strukturārfondi un
Kohēzijas fonds

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

Vadlīnijas veidotas Pētījuma „Darba tirgus apsteidzošo pārkārtojumu sistēmas izveides iespējas un vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu sasaiste ar rīcībpolitiku”, kas izstrādāts Eiropas Sociālā fonda projekta Nr. 7.1.2.2./16/I/001 „Darba tirgus prognozēšanas sistēmas pilnveide” ietvaros. Pētījuma pasūtītājs ir Ekonomikas ministrija, Pētījumu izstrādā SIA “AC Konsultācijas”.

Saturs

Vadlīniju struktūra	3
Ievads	4
1. Galvenās vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu izmantošanas jomas un principi	12
2. Prognožu interpretācijā papildu izmantojamie informācijas avoti	23
3. Instrukcija praktiskai vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu izmantošanai	32
3.1. Darbaspēka pieprasījuma prognozes	32
3.2. Darbaspēka piedāvājuma prognozes	38
3.3. Darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma atbilstības prognozes	40
3.4. Prognožu lietošanas gadījumu piemēri	45
Saīsinājumu saraksts	51
Jēdzienu skaidrojumi	52
Jēdzienu alfabētiskais rādītājs	57

Vadlīniju struktūra

Ievadā raksturoti vadlīniju mērķi un sniegta informācija par vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozēm.

1 Pirmajā nodaļā skaidrotas galvenās vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu izmantošanas jomas un principi. Katrai darba tirgus prognožu izmantošanas jomai norādītas atbildīgās un iesaistītās puses, galvenie prognožu rādītāji, kā arī papildu informācijas avoti.

2 Otrajā nodaļā raksturoti galvenie papildu informācijas avoti, ko ieteicams skatīt, izmantojot prognozes. Katrs informācijas avots raksturots, norādot tā saturu un funkcijas.

3 Trešajā nodaļā sniegtas instrukcijas praktiskai vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu izmantošanai, skaidrojot EM ziņojumā doto rādītāju interpretēšanas un izmantošanas iespējas. EM ziņojumā atspoguļotie rādītāji skaidroti, norādot to nozīmi, interpretēšanā vērā ņemamos faktorus un rādītāju piemērus, kā arī gadījumu piemērus prognožu izmantošanai dažādu lēmumu pieņemšanā.

Vadlīniju noslēgumā sniegts izmantoto **saīsinājumu saraksts** un galveno ar prognozēm saistīto **jēdzienu definīcijas**.

Ja nepieciešams uzreiz atrast kāda jēdziena skaidrojumu vai lietojuma piemērus, vadlīniju beigās ir **svarīgāko jēdzienu rādītājs** ar norādēm uz lappusēm, kurās šie jēdzieni minēti.

Svarīgākā informācija vadlīnijās izcelta, izmantojot krāsainus blokus un ikonas.

Ikona	Nozīme
	<p>Jāņem vērā! Norādes, kas jāpatur prātā, izmantojot darba tirgus prognozes.</p>
	<p>Laiks Norādes, kad jāpievērš uzmanība prognožu termiņam vai laika patēriņam.</p>
	<p>Skaidrībai Padomi vai piemēri, lai labāk izprastu prognožu izmantošanu.</p>
	<p>Interpretācijai Interpretācijas soļi un papildu informācijas avoti.</p>
	<p>Kontroljautājumi Jautājumi, kas jāuzdod, izmantojot prognozes vai pieņemot prognožu informācijā balstītus lēmumus.</p>

Ievads

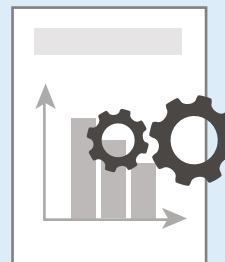
Vadlīniju mērķis ir sniegt informāciju un norādes, kā saprast, interpretēt un ņemt vērā vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozes, kas atrodamas Ekonomikas ministrijas (EM) ziņojumā un tā pielikumos.¹

Vadlīnijas veidotas prognožu lietotājiem labākai prognožu izpratnei un interpretācijai, kā arī, lai paplašinātu un popularizētu EM prognozēs sniegtās informācijas izmantošanu. Iespējamie vadlīniju un prognožu izmantošanas veidi: sagatavošanās karjeras konsultācijām, ar izglītības vai karjeras izvēli saistītu lēmumu pieņemšana, izglītības pakalpojumu attīstības plānošana izglītības iestādēs un citi. Vadlīnijas var lietot jebkurš interesents profesionāliem vai informatīviem nolūkiem.

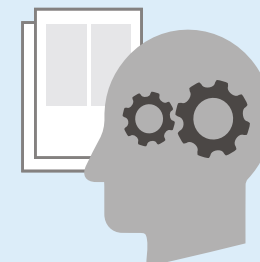
Darba tirgus prognozēšana ir dažādu kvantitatīvo un kvalitatīvo metožu izmantošana ar mērķi identificēt nākotnes darba tirgus vajadzības.

¹ Informatīvais ziņojums par darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozēm, pieejams: https://www.em.gov.lv/lv/nozares_politika/tautsaimniecibas_attistiba/darba_tirgus/

Ir divu veidu prognozes, kuras izstrādā, izmantojot atšķirīgas metodes:

Kvantitatīvās prognozes tiek izstrādātas, izmantojot matemātisku modeli. Tās parasti ir detalizētas, tomēr rezultāti ir atkarīgi no statistikas datiem, kas izmantoti modelī. Prognožu izstrādē izmanto statistikas projekcijas, ekonometriskos modeļus vai līdzīgas metodes, ar kuru palīdzību tiek iegūta informācija par nākotnes darba tirgus aspektiem (pieprasījums un piedāvājums, prasmes, kvalifikācijas u.c.). Kvantitatīvajā prognozēšanā izmanto tagadnes un pagātnes datus, lai aplēstu nākotnes attīstību.

Kvalitatīvās prognozes tiek izstrādātas, izmantojot kvalitatīvās pētījumu metodes – piemēram, prāta vētras, Delfu metodi, scenāriju metodi, darba seminārus. Šīs metodes iespējams kombinēt. Kvalitatīvo prognožu izstrādē parasti izmanto arī kvantitatīvos datus, kombinējot tos ar ekspertu un dažādu jomu pārstāvju kompetentu redzējumu par notikumu attīstību. Parasti tiek izmantota starpdisciplināra pieeja, lai analizētu darba tirgus tagadnes un nākotnes attīstību. Galvenā kvalitatīvo prognožu iezīme ir ievirze uz rīcību.

Latvijā izstrādā tikai **kvantitatīvās** darba tirgus prognozes.

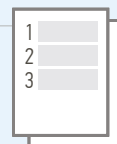
Vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozes izstrādā EM.

- Ziņojumu par darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozēm publicē reizi divos gados;
- Paredz gaidāmo situāciju darba tirgū vidējā termiņā (līdz 7 gadiem) un ilgtermiņā (līdz 25 gadiem);
- Parāda tendences profesiju grupu, nozaru un izglītības griezumā;
- Plānots izveidot arī interaktīvu platformu, kur tiešsaistē būs pieejamas prognozes interaktīvu grafiku formā;
- Izmanto rīcībpolitikas plānošanā u.c.

Īstermiņa darba tirgus prognozes izstrādā NVA².

Vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozes ir pamats tālākām diskusijām starp rīcībpolitikas īstenotājiem, sociālajiem partneriem, izglītības piedāvājuma sniedzējiem, zinātniekiem un citām iesaistītajām pusēm, lai savlaicīgi sagatavotos un pielāgotos strukturālām izmaiņām tautsaimniecībā. Prognozes ir viens no instrumentiem, kas ļauj paredzēt darba tirgus neatbilstību veidošanos nākotnē, parādot darba tirgus attīstības tendences un iespējamus riskus – kas notiks, ja darba tirgus attīstīsies atbilstoši ekonomikas izaugsmes scenārijiem un mērķiem, savukārt izglītības jomā situācija paliks gandrīz nemainīga (ja netiks mainīts izglītības piedāvājums un ja turpināsies līdzšinējās tendences izglītības iegūšanā).

EM vidēja un ilgtermiņa prognozes ir datos balstīti paredzējumi – kvantitatīvi nākotnes scenāriji, kurus veidojot, ņemti vērā:

EM izstrādāti tautsaimniecības attīstības un demogrāfijas **sce-nāriji**, kuru pamatā ir:

CSP apkopotie statistikas dati.

Latvijas vidēja un ilgtermiņa izaugsmes mērķi, kas noteikti

Latvijas stratēģiskajos plānošanas dokumentos:

- Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā,
- Latvijas Nacionālajā attīstības plānā,
- Latvijas nacionālajā reformu programmā “ES 2020” stratēģijas īstenošanai.

Statistikas dati, kas iegūti, izmantojot darbaspēka izlasveida **apsekojumu**³ un izglītības **statistiku**⁴.

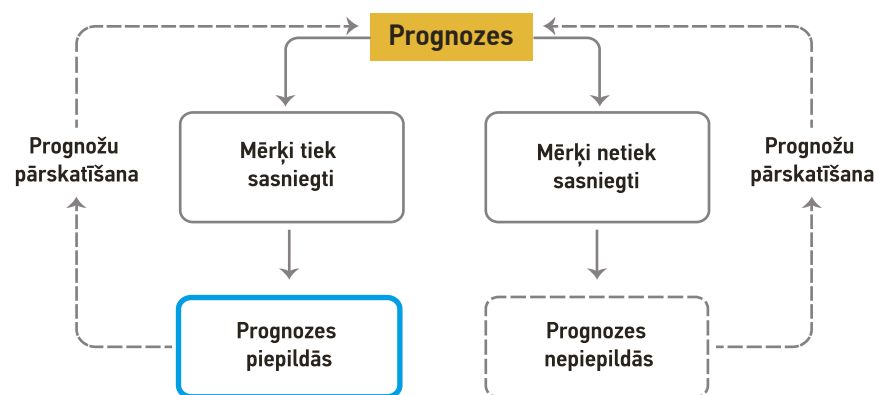
² Pieejams: <https://cvvp.nva.gov.lv/#/pub/pakalpojumi/prognozes/>

³ Darbaspēka apsekojumu regulāri veic CSP, noskaidrojot iedzīvotāju ekonomisko aktivitāti, izglītību u.c. jautājumus.

⁴ Statistikas dati par pašreiz piedāvāto izglītību un izglītības attīstības tendencēm.

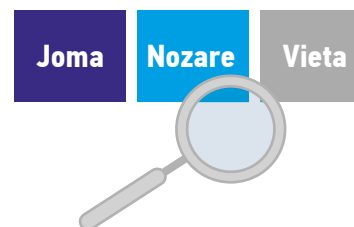
Prognozes atspoguļo situāciju, kas veidosies, ja izvirzītie ekonomikas izaugsmes mērķi tiks sasniegti, savukārt, ja mērķi, uz kuriem balstīti prognozēs izmantotie scenāriji, netiks sasniegti, prognozētā situācija nepiepildīsies. Tāpēc prognozes jāvērtē, ņemot vērā papildu informāciju par esošo situāciju. Vidēja un ilgtermiņa prognozes tiek pārskatītas katru gadu, ņemot vērā aktuālo ekonomisko situāciju un izvērtējot, kā sasniegti mērķi (tiek ņemtas vērā notikušās izmaiņas).

Ekonomikas izaugsmes mērķi

Jebkuras prognozes, tostarp – vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozes – ir ar faktiem, novērojumiem pamatots **paredzējums**⁵.

“Paredzēt” nozīmē iepriekš, pēc noteiktiem datiem noteikt nākotnē **iespējamo**⁶. Tātad, prognozēs ir noteikta iespējamā nākotne, bet var piepildīties arī kāds cits nākotnes scenārijs. Visas iespējas paredzēt nevar, tāpēc prognozes jāpārskata, ja ir mainīgi apstākļi, jo tie ietekmē paredzēto situāciju. Vienlaikus jāatceras, ka kvantitatīvās vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozes tiek izstrādātas pēc pamatotas un pārdomātas metodikas, tāpēc tās ir vērā ņemams datu avots. Jāņem vērā, ka darba tirgus prognozes parāda galvenos virzienus lēmumu pieņemšanai. Lai pieņemtu informētus lēmumus, jāizmanto arī cita informācija.

Darba tirgus prognožu interpretācija ir to analīze, nosakot, kas notiks nākotnē, kā tas izpaudīsies konkrētā jomā, nozarē vai vietā un kas jā dara, lai pielāgotos gaidāmajai situācijai.

Prognozes tiek publicētas EM mājaslapā informatīvā ziņojuma veidā. Ziņojums reizi divos gados tiek iesniegts MK, prognozes tiek izskatītas arī dažādās padomēs, kur tiek izteikti ierosinājumi un pieņemti lēmumi rīcībpolitikas veidošanai vai pasākumiem situācijas uzlabošanai darba tirgū un izglītībā.

Vidēja un ilgtermiņa prognozes ir **sva-rīgs instruments dažāda līmeņa lēmumu pieņemšanā** (gan rīcībpolitikas veidošanā, gan karjeras izvēlē), jo tās atspoguļo iespējamās darba tirgus tendences un problēmas, kas radīsies, ja netiks veiktas atbilstošas izmaiņas. Prognozes dod iespēju laicīgi sagatavoties gaidāmajām izmaiņām.

⁵ <https://lv.oxforddictionaries.com/definition/PROGNOZE>

⁶ <https://lv.oxforddictionaries.com/definition/PAREDZ%C4%92T>

2018. gadā darba tirgus prognozes tiek atspoguļotas ziņojuma formā.

EM ziņojuma **pirmajās divās nodaļās** raksturota līdzšinējā un esošā situācija, sākumā apskatot ekonomikas un darba tirgus attīstības tendences, pēc tam apskatot tieši darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma sadalījumu un tā izmaiņas. Ar šīm ziņojuma nodaļām vērts iepazīties, lai labāk izprastu, kā prognozes veidotas un kas ietekmē gaidāmo situāciju darba tirgū.

Darba tirgus prognozes atspoguļotas **trešajā nodaļā**. Nodaļas sākumā raksturota to izstrādes metodoloģija un prognožu pamatā izmantotie scenāriji un demogrāfijas prognozes. **Šīs vadlīnijas skaidro tieši prognožu nodaļu**. Galvenie prognožu rezultāti meklējami nodaļā “Darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma atbilstība”, bet vērts skatīt arī pieprasījuma un piedāvājuma prognozes atsevišķi.

Ziņojuma par vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozēm struktūra

SATURS

IEVADS.....	2
SAĪSINĀJUMI.....	3
1. TAUTSAIMNIECĪBAS UN DARBA TIRGUS ATTĪSTĪBA.....	5
1.1. Makroekonomiskā situācija.....	5
1.2. Nozaru attīstības tendences.....	6
1.3. Nodarbinātības un bezdarba vispārīgs raksturojums.....	8
1.4. Darba algas un produktivitāte.....	12
2. DARBASPĒKA PIEPRASĪJUMS UN PIEDĀVĀJUMS.....	16
2.1. Darbaspēka pieprasījuma izmaiņas un struktūra.....	16
2.2. Demogrāfiskā situācija un darbaspēka piedāvājums.....	21
2.2.1. Demogrāfijas tendences.....	21
2.2.2. Iedzīvotāju līdzdalība darba tirgū un darbaspēka piedāvājums.....	23
2.3. Darba tirgus pieprasījuma un piedāvājuma atbilstība.....	27
2.4. Izglītības piedāvājuma izmaiņas.....	28
3. DARBA TIRGUS VIDĒJA UN ILGTERMIŅA PROGNOZES.....	34
3.1. Ekonomikas ministrijas darba tirgus prognožu izstrādes metodoloģija.....	34
3.2. Izaugsmes scenārijs un demogrāfijas prognozes.....	37
3.2.1. Ekonomikas izaugsmes mērķa scenārijs.....	37
3.2.2. Demogrāfijas prognozes.....	40
3.3. Darbaspēka pieprasījuma un piedāvājums.....	44
3.3.1. Darbaspēka pieprasījuma prognozes.....	44
3.3.2. Darbaspēka piedāvājuma prognozes.....	48
3.3.3. Darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma atbilstība.....	52
4. ĪSTENOTIE IZGLĪTĪBAS UN NODARBINĀTĪBAS PASĀKUMI.....	66
4.1. Izglītības piedāvājuma uzlabošanas virzieni.....	66
4.2. Darbaspēka ģeogrāfiskā mobilitāte un viedā imigrācija.....	72
4.3. Darba tirgus apsteidzošo pārkārtojumu sistēma.....	73
5. KOPSAVILKUMS UN PRIEKŠLIKUMI.....	77
PIELIKUMS. DETALIZĒTAS DARBA TIRGUS VIDĒJA UN ILGTERMIŅA PROGNOZES	

Par pašreizējo situāciju – informācija par makroekonomiku, nozaru attīstības tendencēm, nodarbinātību un bezdarbu, darba algām un produktivitāti

Par darba tirgu – izmaiņas darbaspēka pieprasījumā (kā pēdējos gados mainījies pieprasījums pēc dažāda veida darbaspēka) un piedāvājumā (kā mainījies iedzīvotāju skaits, vecums, ekonomiskā aktivitāte, izglītība u.c.)

Darba tirgus prognozes – prognožu meto-
doģija, izaugsmes scenārijs un demogrāfijas
prognozes (kas ietvertas aprēķinā), kā arī:

- Darbaspēka pieprasījums (kādi nodarbinātie būs nepieciešami darba tirgū?)
- Darbaspēka piedāvājums (kādi ekonomiski aktīvie iedzīvotāji būs pieejami darba tirgū?)
- **Pieprasījuma un piedāvājuma atbilstība**

Informācija par īstentajiem izglītības un nodarbinātības pasākumiem un **ieteikumi turpmākām rīcībām**

Pielikumos atrodamas detalizētas darba tirgus prognozes

Nodaļā **“Darbaspēka pieprasījums un piedāvājums”**

prognozes atspoguļotas gan atsevišķi izdalot pieprasījumu un piedāvājumu, gan apskatot pieprasījuma un piedāvājuma atbilstību. Lai noskaidrotu, vai prognozēts darbaspēka iztrūkums vai pārpalikums, noteikti jāpēta darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma atbilstības prognozes.

Prognozes atspoguļo situāciju gadījumā, ja tiks sasniegti galvenie ekonomikas mērķi un īstenosies prognožu modelī iekļautais ekonomikas izaugsmes scenārijs, parādot, kādās jomās var veidoties darba tirgus pieprasījuma un piedāvājuma neatbilstība. Prognozēs modelēta situācija, kurā izglītības piedāvājums un tendences būtiski nemainās, tādēļ prognožu dati sniedz informāciju (signālus) par to, kādas izmaiņas nepieciešams veicināt izglītības piedāvājumā un iedzīvotāju izglītošanās paradumos (lai samazinātu darba tirgus pieprasījuma un piedāvājuma neatbilstības).

Prognožu īstenošanās varbūtība ir atkarīga no to termiņa. Vidēja un ilgtermiņa prognozes atspoguļo gaidāmās tendences. Tās var izpausties atšķirīgi dažādos reģionos, pilsētās, nozarēs, jomās.

Izmantojot vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozes, jāievēro vairāki principi:

1. Izvēlēties atbilstošo prognožu termiņu (vidēja vai ilgtermiņa).
2. Izvēlēties nepieciešamos prognožu rādītājus.
3. Interpretēt prognozes.
4. Izvērtēt iespējas, kā rīkoties tālāk.

Prognožu izmantošanā svarīgi izvēlēties pareizo prognožu termiņu:

- Īstermiņa prognozes: parasti termiņam līdz 3 gadiem;
- Vidēja termiņa prognozes: parasti termiņam līdz 7 gadiem;
- Ilgtermiņa prognozes: parasti 10 un vairāk gadu termiņam (līdz 25 gadiem).

Prognožu termiņš nosaka, kādos gadījumos tās izmantot:

- Īstermiņa prognozes ir piemērotas gadījumos, kad jāizlemj, ko darīt šodien, lai pēc gada situācija būtu labvēlīga.
- Vidēja termiņa prognozes pielietojamas, ja jāizlemj, ko darīt šobrīd, lai pēc 7 gadiem situācija būtu labvēlīga.
- Ilgtermiņa prognozes jāpielieto, lai izlemtu, vai izvēlētais risinājums nav pretrunā ar galvenajām paredzamajām tendencēm.

Prognožu rezultāti interpretējami savstarpēji salīdzinoši, vērtējot nevis skaitļus atsevišķi, bet novērtējot to lielumu kontekstā ar citiem skaitļiem. Piemēram, gadījumā, ja prognozēts 2,3 tūkstošu darbaspēka iztrūkums kādā nozarē, jāņem vērā nevis skaits (2,3, tūkstoši) pats par sevi, bet jāvērtē, vai tas ir lielāks vai mazāks nekā citās nozarēs, kā arī - vai tas pieaug vai samazinās laika gaitā.

Kā vienkārši lasīt EM ziņojumu

Nodaļā raksturoti soļi, kā iespējams vienkārši interpretēt darba tirgus prognozes. Jāņem vērā, ka prognožu interpretācija atkarīga no vajadzībām un situācijas, tāpēc piemērs ir ilustratīvs. Katram lietotājam rekomendējams rūpīgi izpētīt vadlīnijas un EM ziņojumu, un izveidot sev piemērotāko interpretācijas variantu.

Prognožu rādītāji un griezumumi

Galvenie prognožu **rādītāji** ir :

- darbaspēka pieprasījums;
- darbaspēka piedāvājums;
- darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma atbilstība (tie raksturoti vadlīniju 3. nodaļā).

Prognožu rādītāji var tikt atspoguļoti skaitļos (piemēram, tūkstošos) un dažādos griezumos.

Galvenie prognožu **griezumi** ir:

- profesija (profesiju grupa);
- nozare (agregēta nozaru grupa);
- izglītība (līmenis un tematiskā grupa/joma).

Tādējādi iespējams uzzināt, kāds būs prognožu rādītājs noteiktā griezumā (piemēram, kāda būs pieprasījuma un piedāvājuma atbilstība noteiktā tautsaimniecības nozarē, kas ļauj paredzēt, vai nozarē trūks darbaspēka (pietrūks atbilstošu speciālistu) vai arī tā būs pārāk daudz (būs noteiktas nozares speciālistu pārpalikums, kuriem nebūs darba vietu šajā nozarē).

Matricā atspoguļots, kādi griezumumi pieejami prognožu rādītājiem:

Rādītājs	Griezums		
	Profesija (profesiju grupa)	Nozare (agregēta nozaru grupa)	Izglītība (līmenis un tematiskā grupa/joma)
Darbaspēka pieprasījums	●	●	●
Darbaspēka piedāvājums	●		●
Darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma atbilstība	●		●

Profesijas, nozares un izglītības jomas ir saistītas, tomēr ne vienmēr saistība ir skaidra/tieša. Prognozes tiek atspoguļotas, balstoties uz statistikas datiem, kas tiek apkopoti, izmantojot oficiālus klasifikatorus:

- NACE klasifikatoru, kas apkopo tautsaimniecības nozares
- Profesiju klasifikatoru
- Izglītības klasifikatoru

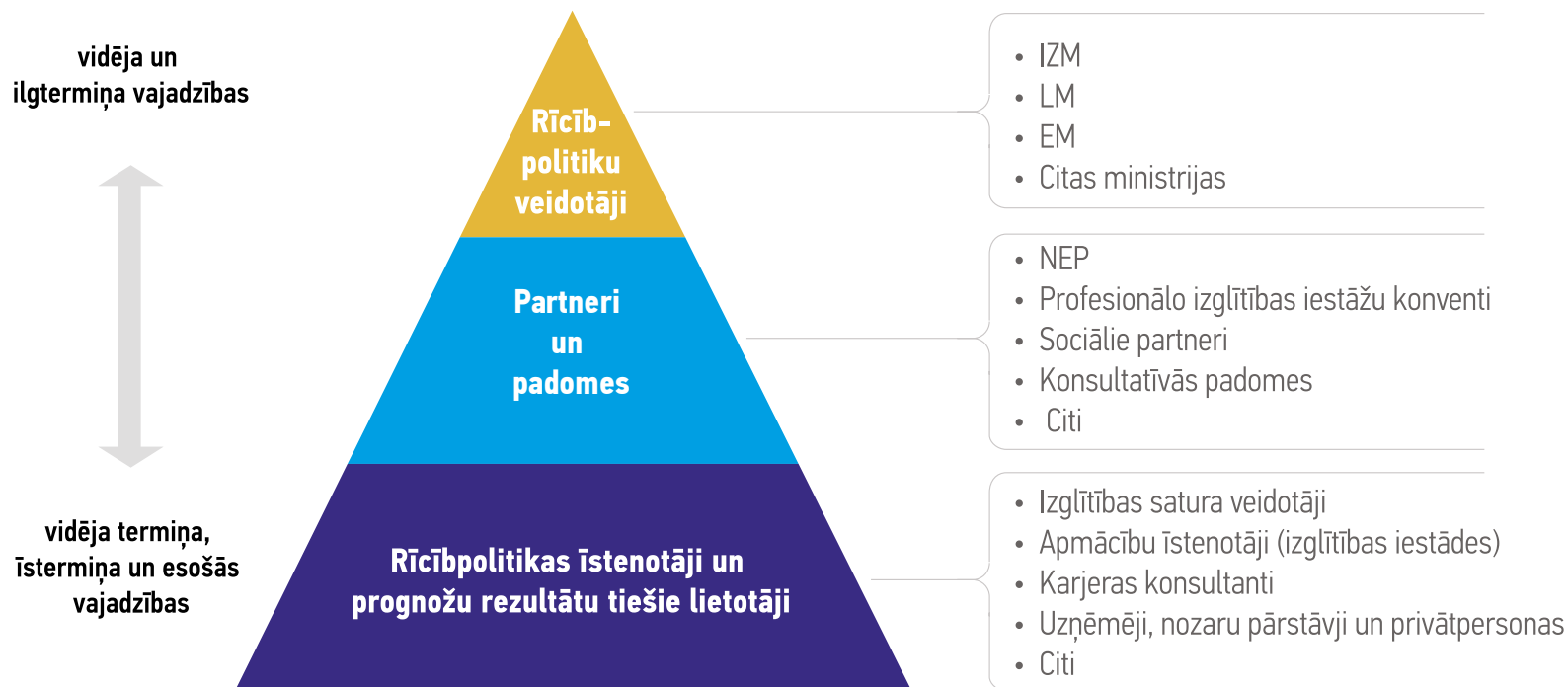
Vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu izstrādes modelī tiek izmantota matrica, kas nosaka, kādās profesiju grupās iespējams strādāt, iegūstot noteikta līmeņa un jomu izglītību.

Ja nepieciešams noteikt, kā saistīta nozare ar profesijām, izglītības līmeņiem, iespējams izmantot nozaru kvalifikāciju struktūras (tostarp – profesiju kartes), kas tiek izmantotas profesionālās izglītības jomā (sk. 2. nodaļu). Lai noteiktu profesiju un izglītības saiknes, iespējams izmantot arī ESCO klasifikatoru (sk.2. nodaļu), Latvijas kvalifikāciju datubāzi, NIID datubāzi. Papildu informācija par izglītību nereti atrodama izglītības programmu aprakstos, kur norādītas jomas, kādās iespējams darboties pēc studiju programmas apgušanas.

1.

Galvenās vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu izmantošanas jomas un principi

Vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu galvenie lietotāji:

Vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozes izmanto, lai plānotu izmaiņas izglītības piedāvājumā, aktīvos nodarbinātības pasākumus, izmaiņas migrācijas rīcībpolitikā, veidotu diskusijas par ekonomikā un darba tirgū nepieciešamajiem pasākumiem. EM izstrādātās prognozes izmanto arī karjeras atbalstā. Turpinājumā ir sniegtas vispārīgas norādes prognožu izmantošanai dažādās to izmantošanas jomās (tostarp - individuālu lēmumu pieņemšanā sabiedrībai), kas paredzētas, lai labāk orientētos prognozēs. Norādīts, ko ņemt vērā, prognozes interpretējot, kuras institūcijas ir iesaistītas jomas plānošanā un ir atbildīgas par prognožu izmantošanu, kā arī – kādus informācijas avotus iespējams izmantot papildus.

Prognožu izmantošanas joma

Izglītības rīcībpolitikas mērķi un nostādnes

Galvenais atbildīgais	Sadarbība
IZM , formulē mērķus un rīcības izglītības politikas pamatnostādnēs u.c. rīcībpolitikas dokumentos.	<ul style="list-style-type: none"> - EM sniedz papildu informāciju nepieciešamības gadījumā. - Citas ministrijas definē nozaru vajadzības.

Ko skatīt EM ziņojumā? (prognožu izpēte)

Izskatāms viss EM ziņojums, īpašu uzmanību pievēršot:

- Galvenajām tendencēm** par izglītību kopumā⁷.
- Darbspēka piedāvājuma un pieprasījuma prognozēm** sadalījumā pa izglītības līmeņiem, tematiskajām grupām, jomām, tostarp **pieprasījuma un piedāvājuma atbilstība un starpība**.
- Prognozētajām darbspēka pieprasījuma izmaiņām **nozārēs**.

⁷ Īpaši – kopsavilkums

Kas jāņem vērā? (prognožu izmantošana un interpretācija)

- ⌚ Vidējs termiņš vai ilgtermiņš**
Atkarīgs no plānojamās rīcībpolitikas termiņa, tomēr jāpēta gan vidēja, gan ilgtermiņa prognozes, tās salīdzinot.
- ! Jāpievērš uzmanība:**
  - Prognozētajai piedāvājuma un pieprasījuma atbilstībai un dinamikai izglītības tematisko grupu un jomu griezumā, to izmaiņām;
  - Tendencēm, izpētot ziņojumā ietvertos signālus par prognozētajām izmaiņām izglītībā;
  - Prognozēm tautsaimniecības nozaru griezumā;
  - Prognozēm profesiju grupu griezumā.
- 🔍 Kopumā**
Jāanalizē galvenie signāli un to savstarpējā saistība. Jāatceras, ka prognozes atspoguļo iespējamo situāciju gadījumā, ja nemainīsies izglītības struktūra!

Papildu informācijas avoti

- 🔍** - OECD, CEDEFOP ziņojumi.
- EM ziņojuma sadaļa par esošo situāciju.
- Izglītības statistika (CSP, izglītības iestādes, IZM).
- Nozaru statistika (CSP, nozaru ministrijas, NEP, Nozaru organizācijas u.c.).

Prognožu izmantošanas joma

Augstākā izglītība (budžeta vietu sadalījuma plānošana)

Galvenais atbildīgais

IZM un atbildīgās nozaru ministrijas, izstrādājot budžeta vietu sadalījuma plānu. Izsūtot plānu citām iesaistītajām pusēm, sadalījumam jāsniedz pamatojums.⁸

Sadarbība

- **AIP** sniedz vērtējumu par plānotajām budžeta vietām.
- **Augstākās izglītības iestādes** sniedz nepieciešamos statistikas datus un izstrādā pamatotu piedāvājumu budžeta vietu sadalījumam.
- **NEP** vērtē budžeta vietu sadali profesionālajā izglītībā, izskatot prognozes un sniedzot kvalitatīvu vērtējumu.

Ko skatīt EM ziņojumā? (prognožu izpēte)

Darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma prognozes (atbilstība, starpība):

1. **Izglītības tematisko grupu un jomu** griezumā;
2. **Nozaru** griezumā;
3. **Profesiju grupu** griezumā.

Kas jāņem vērā? (prognožu izmantošana un interpretācija)

Vidējs termiņš vai ilgtermiņš

Galvenokārt jāpēta vidēja termiņa prognozes, vērā ņemot arī ilgtermiņa prognozes.

Kopumā

Vairāk jāpievērš uzmanība tendencēm, nevis absolūtiem skaitļiem (jāizpēta EM ziņojums, meklējot signālus par prognozētajām tendencēm augstākajā izglītībā). Nav nepieciešams veicināt studējošo skaita pieaugumu jomās, kurās piedāvājums prognozēts lielāks nekā pieprasījums. Ja pieprasījums būs lielāks nekā piedāvājums, vērts apsvērt, kā palielināt studējošo skaitu attiecīgajā jomā.

Papildu informācijas avoti

- Statistika par studējošo un absolventu skaitu (izglītības iestādes, IZM).
- EM ziņojuma sadaļa par esošo situāciju.
- Nozaru statistika (CSP, nozaru ministrijas, NEP, nozaru organizācijas u.c.).
- OECD, CEDEFOP ziņojumi.
- Izglītības rīcībpolitikas plānošanas dokumenti.

⁸ Norādot, vai vietu skaits samazināts, palielināts, vai atstāts nemainīgs (salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem), kā arī informāciju/informācijas avotu, uz kā balstīts šāds lēmums.

Prognožu izmantošanas joma

Profesionālā izglītība (piedāvājuma un satura plānošana)

Galvenais atbildīgais	Sadarbība
IZM, VISC un profesionālās izglītības iestādes , pielāgojot izglītības saturu un nosakot nepieciešamo grupu un budžeta izglītojamo skaitu.	NEP , izstrādājot priekšlikumus nepieciešamajām izmaiņām.

Ko skatīt EM ziņojumā? (prognožu izpēte)

Darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma prognozes (atbilstība, starpība):

- 1. Izglītības tematisko grupu un jomu** griezumā;
- 2. Nozaru** griezumā;
- 3. Profesiju grupu** griezumā.

Kas jāņem vērā? (prognožu izmantošana un interpretācija)

L Vidējs termiņš vai ilgtermiņš
Atkarīgs no plānošanas termiņa, tomēr jāpēta gan vidēja, gan ilgtermiņa prognozes, tās salīdzinot.

🔍 Jānosaka
Kā rādītāji ietekmēs noteiktas izglītības programmas un moduļus, īpaši jāpievērš uzmanība:

- prognozētajai piedāvājuma un pieprasījuma atbilstībai un dinamikai;
- nozaru tendencēm, izpētot signālus par prognozētajām tendencēm;
- prognozētajām izmaiņām tautsaimniecības nozaru griezumā;
- prognozētajām izmaiņām profesiju grupu griezumā.

🔍 Kopumā
Jāanalizē, kāda ir prognožu saikne ar attiecīgo izglītības programmu vai moduli. Jāizvērtē prognožu ietekme uz kvalifikācijai atbilstošajām prasmēm. Jāatceras, ka profesionālajā izglītībā liela ietekme ir nozaru attīstībai un prognozes atspoguļo iespējamo situāciju gadījumā, ja nemainīsies izglītības struktūra.

Papildu informācijas avoti

- Nozaru statistika (CSP, nozaru ministrijas, NEP, nozaru organizācijas u.c.).
- ESCO prasmju klasifikators.
- OECD, CEDEFOP ziņojumi.
- Profesionālās vidējās izglītības iestāžu stratēģijas.
- Reģionāla un vietēja līmeņa informācija.

Prognožu izmantošanas joma

Pieaugušo izglītības piedāvājuma plānošana

Galvenais atbildīgais

IZM (Pieaugušo izglītības pārvaldības padome), profesionālās izglītības un augstākās izglītības iestādes.

Sadarbība

Sadarbojas ar **uzņēmējiem, pašvaldībām, plānošanas reģioniem, nevalstiskām organizācijām** u.c. nosakot, kādas ir darba devēju un iedzīvotāju vidēja un ilgtermiņa vajadzības.

Ko skatīt EM ziņojumā? (prognožu izpēte)

Darbspēka pieprasījuma un piedāvājuma prognozes:

- 1. Izglītības tematisko grupu un jomu** griezumā;
- 2. Nozaru** griezumā;
- 3. Profesiju grupu** griezumā.

Kas jāņem vērā? (prognožu izmantošana un interpretācija)

- L Vidējs termiņš vai ilgtermiņš**
Atkarīgs no situācijas, tomēr parsvarā jāpēta vidēja termiņa prognozes, pievēršot uzmanību arī ilgtermiņa rādītājiem.
- Jānosaka**
Kā rādītāji ietekmēs noteiktas nozares un kurās nozarēs trūks tādu darbinieku, kurus iespējams pārkvalificēt, piedāvājot pieaugušo izglītības programmas.
- Kopumā**
Jāanalizē, kāda veida darbinieku pietrūks darba tirgū un kādu darbinieku būs par daudz (kādi iedzīvotāji būs bezdarbnieki).

Papildu informācijas avoti

- Nozaru statistika (CSP, nozaru ministrijas, NEP, nozaru organizācijas, Pašvaldību un plānošanas reģionu informācija par iedzīvotāju un uzņēmumu vajadzībām u.c.).
- ESCO prasmju klasifikators.
- OECD, CEDEFOP ziņojumi.
- Reģionāla un vietēja līmeņa informācija.

Prognožu izmantošanas joma

Vispārējā izglītība

Galvenais atbildīgais

Pedagogi, iepazīstoties ar gaidāmajām tendencēm darba tirgū un iepazīstinot skolēnus ar galvenajiem secinājumiem, kā arī darba tirgus prognožu izmantošanas būtību un pamatprincipiem.

Sadarbība

Izglītības iestādes, atbalstot pedagogus un veicinot sadarbību, pašvaldības, nevalstiskās organizācijas, vecāki, jaunieši.

Ko skatīt EM ziņojumā? (prognožu izpēte)

Izskatāms viss EM ziņojums, galvenokārt aplūkojot:

- 1. Galvenās darba tirgus un izglītības tendences;**
- 2. Darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma atbilstības prognozes** pa izglītības līmeņiem **izglītības tematisko grupu un jomu griezumā;**
- 3. Darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma atbilstības prognozes profesiju grupu griezumā;**
- 4. Prognozētās darbaspēka pieprasījuma izmaiņas pa nozarēm.**

Kas jāņem vērā? (prognožu izmantošana un interpretācija)

- **Vidējs termiņš vai ilgtermiņš**
Uzmanība jāpievērš gan vidēja, gan ilgtermiņa prognozēm, tās salīdzinot.
- **Jāizvērtē**
Ja ir zināms, kādas ir skolēna vēlmes un stiprās puses, iespējams pētīt prognozes izglītības tematiskajās jomās/grupās, lai noteiktu, cik tās būs perspektīvas.
- **Jāizvērtē**
Ja skolēnu interesē kāda profesija, vērts izpētīt, vai noteiktajā profesiju grupā sagaidāms darbaspēka iztrūkums vai pārpalikums un pārpalikums un apsvērt, kādas kompetences galvenokārt jāattīsta.
- **Jāizvērtē**
Jāņem vērā, ka līdzīgas prasmes nereti nepieciešamas dažādās nozarēs, tāpēc papildus vērts pētīt darbaspēka pieprasījuma izmaiņas nozaru griezumā.
- **Skaidrībai**
Ja pieprasījums noteiktajā rādītājā un termiņā pārsniedz piedāvājumu, tad profesiju grupa/izglītības joma/nozare būs perspektīva. Iespējams apsvērt, kādām prasmēm īpaši jāpievērš uzmanība, lai varētu darboties šajā profesijā/jomā.

Papildu informācijas avoti

- - Skills panorama informācija.
- Izglītības statistika (CSP, izglītības iestādes, IZM).
- Nozaru statistika (CSP, nozaru ministrijas, NEP, nozaru organizācijas u.c.).
- Latvijas kvalifikāciju datubāze.
- ESCO prasmju klasifikators.
- OECD informācija.

Prognožu izmantošanas joma

Migrācijas politika

Galvenais atbildīgais

EM, izstrādājot sarakstu ar profesijām, kuru pārstāvjiem piešķirami imigrācijas atvieglojumi.

Sadarbība

CSP, NVA, VID, PMLP, NTSP, IeM, ĀM.

Ko skatīt EM ziņojumā? (prognožu izpēte)

Darbspēka pieprasījuma un piedāvājuma prognozes:

- **profesiju grupu** griezumā;
- izglītības **tematisko jomu griezumā** (augstākā izglītība, profesionālā izglītība);
- **nozaru** griezumā.

Kas jāņem vērā? (prognožu izmantošana un interpretācija)

- L Vidējs termiņš vai ilgtermiņš**
Galvenokārt jāvērtē vidēja termiņa prognozes, tās salīdzinot arī ar ilgtermiņa prognozēm.
- ! Jāpievērš uzmanība**
Kādu profesiju pārstāvju vidējā termiņā Latvijā pietrūks un nebūs pieejami ātri pārkvalificējami bezdarbnieki/darba meklētāji.
- 🕒 Jāņem vērā**
Arī nozaru prognozes un jāsalīdzina iegūtie dati ar pašreizējās migrantu plūsmas datiem, darba devēju pieprasījumiem un citiem datiem.

Papildu informācijas avoti

- Darba devēju sniegtā informācija.
- NVA, VID, CSP, PMLP dati.

Prognožu izmantošanas joma

Nodarbinātības politika (bezdarba mazināšanai)

Galvenais atbildīgais

LM, izstrādājot bezdarbnieku apmācību plānu, balstoties īstermiņa prognozēs, bet ņemot vērā arī vidēja un ilgtermiņa prognozes.

Sadarbība

NVA, izstrādājot īstermiņa darba tirgus prognozes un sniedzot atbalsta pakalpojumus bezdarbniekiem un darba meklētājiem, sadarbojoties ar darba devējiem.

EM, izstrādājot vidēja un ilgtermiņa prognozes.

Darba devēji un to organizācijas, konsultējot.

Ko skatīt EM ziņojumā? (prognožu izpēte)

Darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma prognozes:

- **profesiju grupu** griezumā;
- **nozaru** griezumā.

Kas jāņem vērā? (prognožu izmantošana un interpretācija)

Vidējs termiņš vai ilgtermiņš

Galvenokārt jāvērtē vidēja termiņa prognozes, tās salīdzinot arī ar ilgtermiņa prognozēm.

Jāizvērtē

Kādās profesiju grupās pietrūks nodarbināto (pieprasījuma un piedāvājuma attiecība, piedāvājuma un pieprasījuma starpība).

Papildu jāvērtē īstermiņa prognozes, nozaru prognozes. Ieteicams izvēlēties apmācības, kurās iespējams apgūt tādas prasmes, kas būs nepieciešamas arī vidējā un ilgtermiņā.

Papildu informācijas avoti

- Īstermiņa darba tirgus prognozes.
- Dati par bezdarbnieku apmācību rezultātiem, efektivitāti.
- Reģionāla un vietēja līmeņa informācija.

Prognožu izmantošanas joma

Karjeras konsultācijas

Galvenais atbildīgais	Sadarbība
NVA; izglītības iestādes un to karjeras konsultanti.	Nozaru pārstāvji, sociālie partneri, IZM, EM, VIAA.

Ko skatīt EM ziņojumā? (prognožu izpēte)

Izskatāms viss EM ziņojums, īpašu uzmanību pievēršot darbaspēka **pieprasījuma un piedāvājuma atbilstībai**:

- **izglītības līmeņu, tematisko grupu un jomu** griezumā;
- **profesiju grupu** griezumā.

Skatīt arī datus par **darbaspēka pieprasījumu nozaru** griezumā.

Kas jāņem vērā? (prognožu izmantošana un interpretācija)

- **Vidējs termiņš vai ilgtermiņš**
Jāizvērtē, kāds lēmums klientam jāpieņem un kāda termiņa prognozes to vairāk ietekmēs.
- **Jāizvērtē**
Kādi faktori un prognožu signāli ietekmē klienta karjeras iespējas vidējā un ilgtermiņā.
- **Jāvērtē**
Klienta situācija un nepieciešamie ieteikumi. Vidēja un ilgtermiņa prognozes ieteicams izmantot situācijās, kad klientam nepieciešams palīdzēt pieņemt lēmumu par izglītības vai karjeras izvēli vidējā un/vai ilgtermiņā, kā arī gadījumos, kad jāizšķiras starp vairākām īstermiņa iespējām.
- **Jāņem vērā**
Ja pieprasījums noteiktajā rādītājā un termiņā pārsniedz piedāvājumu, tad izvēli veikt ir droši. Ja piedāvājums noteiktajā rādītājā un termiņā pārsniedz pieprasījumu, tad nepieciešams izskatīt vēl citas alternatīvas.

Papildu informācijas avoti

- Īstermiņa darba tirgus prognozes.
- Izglītības statistika (CSP, izglītības iestādes, IZM).
- EM ziņojuma sadaļa par esošo situāciju.
- Nozaru statistika (CSP, nozaru ministrijas, NEP, nozaru organizācijas u.c.).
- ESCO prasmju klasifikators.
- OECD, CEDEFOP ziņojumi.

Prognožu izmantošanas joma

Individuāla prognožu izmantošana / informācija sabiedrībai

Vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozes var izmantot arī dažādi **sabiedrības pārstāvji**, iepazīstoties ar informāciju un pieņemot lēmumus, kas saistīti ar nākotnes darba tirgu un izglītību, piemēram:

- **Pamatskolas skolēni**, izvēloties, kādu izglītību iegūt pēc pamatskolas beigšanas;
- **Vidusskolēni**, izvēloties, ko mācīties padziļināti vai kādu karjeras/tālākas izglītības ceļu izvēlēties;
- **Skolēnu vecāki**, atbalstot bērnus un jauniešus ar karjeru saistītu lēmumu pieņemšanā;
- **Darba meklētāji**, izvēloties, kādas tālākizglītības un karjeras jomas būtu perspektīvas;
- **Skolotāji**, iepazīstinot skolēnus ar nākotnes darba tirgus vajadzībām;
- **Uzņēmēji**, nozaru pārstāvji, iepazīstoties ar gaidāmajām tendencēm darba tirgū.

Ko skatīt EM ziņojumā? (prognožu izpēte)

Izskatāms viss EM ziņojums, pēc kārtas aplūkojot:

1. Galvenās darba tirgus un izglītības **tendences**;
2. Darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma atbilstības prognozes pa izglītības līmeņiem **izglītības tematisko grupu un jomu** griezumā;
3. Darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma atbilstības prognozes **profesiju grupu** griezumā;
4. Prognozētās darbaspēka **pieprasījuma izmaiņas** pa nozarēm.

Kas jāņem vērā? (prognožu izmantošana un interpretācija)

- L Vidējs termiņš vai ilgtermiņš**
Jāizvērtē, kāds lēmums jāpieņem – vai tam būs nozīme vidējā termiņā, vai ilgtermiņā? Parasti ieteicams salīdzināt vidēja un ilgtermiņa prognozes.
- ! Jāizvērtē**
Kādi faktori un prognožu signāli ietekmē pieņemamo lēmumu vidējā un ilgtermiņā.
- 💡 Skaidrībai**
  - Ja jāpieņem ar noteiktu profesiju saistīts lēmums, iespējams apskatīt prognozes profesiju grupu griezumā, kā arī salīdzināt to ar darbaspēka pieprasījuma izmaiņām konkrētas (saistītās) nozares ietvaros.
  - Ja nav zināma konkrēta profesija, iespējams pētīt, kāda būs pieprasījuma un piedāvājuma atbilstība pa izglītības līmeņiem izglītības tematisko grupu/jomu griezumā.
- 🔍 Jāņem vērā**
Ja pieprasījums noteiktajā rādītājā un termiņā pārsniedz piedāvājumu, tad profesija/joma būs perspektīva. Ja piedāvājums noteiktajā rādītājā un termiņā pārsniedz pieprasījumu, tad nepieciešams izskatīt vēl citas alternatīvas.

Papildu informācijas avoti

- Īstermiņa darba tirgus prognozes.
- Izglītības statistika (CSP, izglītības iestādes, IZM).
- EM ziņojuma sadaļa par esošo situāciju.
- Nozaru statistika (CSP, nozaru ministrijas, NEP, nozaru organizācijas u.c.).

2.

Papildu informācijas avoti prognožu interpretācijai

Īstermiņa darba tirgus prognozes

Īstermiņa darba tirgus prognozes Latvijā izstrādā pēc NVA pasūtījuma.

Tās ir aprēķinos balstīts ieskats darbaspēka pieprasījuma izmaiņās un balstītas uz statistikas datiem un darba devēju aptauju.

Pieejamas:

- Ziņojuma formā atrodamas (28.01.2019.):
<http://nva.gov.lv/index.php?cid=6&mid=465>;
- Interaktīvā formā atrodamas (28.01.2019.):
<https://cvvp.nva.gov.lv/#/pub/pakalpojumi/prognozes/>

Īstermiņa darba tirgus prognozes atrodamas NVA tīmekļa vietnē nva.gov.lv meklējot sadaļu “Darba tirgus īstermiņa prognozēšana”.

Prognozes tiek sagatavotas gadu uz priekšu, atspoguļotas – gada un pusgada griezumā.

Prognozes atspoguļo visvairāk un vismazāk pieprasīto profesiju TOPu tautsaimniecībā kopumā un atsevišķās nozarēs, kā arī detalizētas pieprasīto profesiju prognozes, norādot pieprasījuma izmaiņas.

Pieejama informācija par: pieprasītāko profesiju TOPu/mazāk pieprasīto profesiju TOPu konkrētas profesiju grupas pieprasījuma, piedāvājuma palielināšanos, samazināšanos kopumā un pa reģioniem.

Jāņem vērā, ka īstermiņa prognozes ir paredzamā situācija pēc pusgada vai gada, bet stratēģisku lēmumu pieņemšanai parasti nepieciešams ieskats ilgtermiņa prognozēs.

CEDEFOP informācija

CEDEFOP ir Eiropas Profesionālās izglītības attīstības centrs, kas veic analītisku un salīdzinošu pētniecību, lai veicinātu sadarbību un attīstību profesionālās izglītības jomā Eiropā.

CEDEFOP publicē:

- Interaktīvas ilgtermiņa darba tirgus prognozes ES valstīs, izmantojot kvantitatīvu aprēķina modeli un starptautiski salīdzināmus datus. Pieejamas: CEDEFOP tīmekļa vietnē cedefop.europa.eu, caur sadaļā “*publications and resources*” (publikācijas un resursi) meklējot datu vizualizācijas (*data visualisations*) un darba tirgus prognozes (*skills forecast*).
- Analītiski ziņojumi par dažādām ar profesionālo izglītību saistītām tēmām. Ziņojumi pieejami arī par atsevišķām valstīm. Pieejami: CEDEFOP tīmekļa vietnē cedefop.europa.eu meklējot sadaļu “*publications and resources*” (publikācijas un resursi).

Pilns tīmekļa vietnes saturs pieejams angļu valodā.

Prognozes izstrādātas 12 gadu perspektīvā.
Ziņojumi raksturo vēsturisko situāciju un tendences.

Izmantojot prognozes, iespējams salīdzināt gaidāmo situāciju ES valstīs, ņemot vērā:

- dzimumu,
- vecuma grupu,
- nozari,
- profesiju.

Ziņojumos pieejama gan analīze, gan detalizēti secinājumi un kopsavilkumi.

Prognozes pieejamas interaktīvā veidā, tās iespējams atspoguļot sev vēlamā veidā, izmantojot tīmekļa vietnes iespējas.

Ziņojumus iespējams meklēt gan pēc tēmas, gan pēc valsts. Izmantojot ziņojumus, ieteicams pievērst uzmanību secinājumiem.

Skills panorama informācija

Skills panorama ir platforma, ko uztur CEDEFOP.

Platformā pieejamā informācija:

- Dažādi ar prasmēm un darba tirgu saistīti indikatori (avoti – Eurostat, CEDEFOP, OECD). Pieejami: Skills panorama tīmekļa vietnē skillspanorama.cedefop.europa.eu meklējot sadaļu “*indicators*” (indikatori) un atlasot vēlamos meklēšanas parametrus.
- Analītiski raksti, infografikas par prasmēm un ar darba tirgu saistītām tēmām. Pieejami: Skills panorama tīmekļa vietnē skillspanorama.cedefop.europa.eu meklējot sadaļu “*analytical highlights*” (analītiskie akcenti) un atlasot vēlamos meklēšanas parametrus.
- Analītiski ziņojumi par prasmēm, darba tirgu saistītām tēmām. Pieejami: Skills panorama tīmekļa vietnē skillspanorama.cedefop.europa.eu meklējot sadaļu “*resources*” (resursi) un atlasot vēlamos meklēšanas parametrus.

Dati pieejami par vēsturisko un prognozēto situāciju.

Visās sadaļās iespējams meklēt informāciju pēc tēmas, nozares, profesijas un valsts.

Prognozes pieejamas interaktīvā veidā, tās iespējams atspoguļot sev vēlamā veidā, izmantojot tīmekļa vietnes iespējas. Izmantojot ziņojumus, ieteicams pievērst uzmanību secinājumiem.

Iespējams pētīt prognozes, bet pēc tam meklēt to iemeslus ziņojumos/analītiskajā sadaļā.

OECD informācija

OECD sniedz ziņojumus par aktuālo un gaidāmo situāciju darba tirgū “*OECD Employment Outlook*” (**Nodarbinātības perspektīva**). Ziņojumi pieejami angļu, vācu un franču valodās un sniedz informāciju par galvenajām aktualitātēm darba tirgū.

Pieejams: OECD tīmekļa vietnes www.oecd.org sadaļā “*publications*” (publikācijas). Sadaļā iespējams lietot meklētāju. Pieejami arī iepriekšējo gadu ziņojumi. Papildus iespējams iepazīties ar citu OECD informāciju, izmantojot meklētāju un katalogu.

OECD publicē arī:

Īstermiņa darba tirgus prognozes – kopējo paredzamo nodarbināto personu skaitu gadu uz priekšu, kas balstītas katras valsts un pasaules ekonomikas analizē, izmantojot gan aprēķina modeli, gan ekspertu vērtējumus. Pieejamas: OECD tīmekļa vietnes www.oecd.org sadaļā “*data*” (dati) meklējot “*Labour force forecast*” (darbaspēka prognozes). Sadaļā pieejami arī dati par nodarbinātību – tostarp nodarbinātības līmeni dažādu izglītības līmeņu griezumā, pašnodarbināto skaitu u.c.

Ziņojumi tiek publicēti katru gadu un tajos tiek atspoguļoti vēsturiskie dati.

Katra ziņojuma saturs atšķiras atkarībā no aktualitātēm, bet nodaļās parasti sniegta situācijas analīze un rekomendācijas noteiktu jautājumu uzlabošanai.

Ziņojumu iespējams iegādāties vai lasīt tiešsaistē bez maksas. Tiešsaistē iespējams ne tikai lasīt pilnu ziņojumu, bet arī:

- kopsavilkumu;
- katru nodaļu atsevišķi, iepriekš iepazīstoties ar tās raksturojumu;
- datu tabulas, grafikus.

ESCO informācija

ESCO ir Eiropas Prasmju/kompetenču, kvalifikāciju un profesiju klasifikācija, kas identificē un klasificē prasmes, kompetences, zināšanas, kvalifikācijas un profesijas atbilstoši Eiropas darba tirgum, izglītībai un apmācībai dažādās valodās.

ESCO klasifikators pieejams tīmekļa vietnē ec.europa.eu/esco, sadaļā “klasifikācija”. To iespējams izmantot, meklējot informāciju par:

- profesijām (tostarp – ar tām saistītajām prasmēm) (sadaļa “profesijas”);
- prasmēm (sadaļa “prasmes”);
- kvalifikācijām: sadaļa “kvalifikācijas”).

CSP informācija

CSP regulāri publicē ar darba tirgu saistītus datus.

Dati pieejami, tīmekļa vietnē www.csb.gov.lv meklējot sadaļās “statistika” un “statistikas tēmas”, izmantojot meklētāju.

Noderīgi izpētīt:

- Nozaru statistiku (dažādās sadaļās);
- Izglītības statistiku (sadaļā “sociālie procesi”);
- Nodarbinātības datus (sadaļā “sociālie procesi”).

IZM informācija

IZM regulāri publicē ar izglītību saistītus datus.

Tie pieejami tīmekļa vietnes izm.gov.lv sadaļās “publikācijas un statistika”, “statistika par izglītību”:

- dati no Valsts izglītības informācijas sistēmas;
- statistika par vispārējo izglītību;
- statistika par profesionālo izglītību;
- statistika par augstāko izglītību;
- pētījumi un infografikas.

VID informācija

VID regulāri publicē ar darba samaksu saistītus datus.

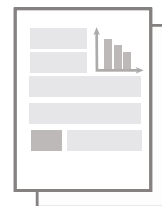
Tie atrodami, tīmekļa vietnē vid.gov.lv sadaļā “statistika”.
Iespējams izvēlēties statistikas tēmu un laika periodu.

Reģionālie darba tirgus signāli

Lai noskaidrotu, kā prognozes, iespējams, izpaudīsies **reģionā**, jāizmanto vairāki informācijas avoti, lai pārliecinātos par datu ticamību. Tie var būt:

- CSP statistikas dati reģionālā griezumā;
- Pašvaldību un to struktūrvienību sniegtā informācija (kvantitatīvi dati vai kvalitatīvi speciālistu novērtējumi);
- Uzņēmēju (darba devēju, nozaru speciālistu) sniegtā informācija (kvantitatīvi dati vai kvalitatīvi novērtējumi);
- Nevalstisko organizāciju (tostarp – darba devēju organizāciju) sniegtā informācija;
- Izglītības iestāžu statistikas dati (piemēram, absolventu, uzņemto audzēkņu skaits noteiktās programmās).

Nozaru kvalifikāciju struktūras

Nozares kvalifikāciju struktūra ir nozares profesiju vispārīgs raksturojums, kā arī nozares profesijās ietilpstošo specializāciju un saistīto profesiju pārskats, kurā norādīti profesionālās kvalifikācijas līmeņi profesijām un specializācijām.

Nozares kvalifikāciju struktūras atrodamas VISC tīmekļa vietnes visc.gov.lv sadaļā “profesionālā izglītība”. Tās izveidotas 15 nozarēm:

1. Būvniecības nozare;
2. Drukas un mediju tehnoloģiju nozare;
3. Elektronisko un optisko iekārtu ražošanas, informācijas un komunikācijas tehnoloģijas nozare;
4. Enerģētikas nozare;
5. Kokrūpniecības (mežsaimniecība, kokapstrāde) nozare;
6. Ķīmiskā rūpniecība un tās saskarnozares - ķīmija, farmācija, biotehnoloģija, vide;
7. Lauksaimniecības nozare;
8. Mākslas nozares dizaina un radošo industriju sektors;
9. Metālapstrādes, mašīnbūves un mašīnzinību nozare (tai skaitā mehānika);
10. Pārtikas rūpniecības nozare;
11. Skaistumkopšanas nozare;
12. Tekstilizstrādājumu, apģērbu, ādas un ādas izstrādājumu ražošanas nozare;
13. Transporta un loģistikas nozare;
14. Tūrisma nozare;
15. Uzņēmējdarbības, finanšu, grāmatvedības, administrēšanas (vairumtirdzniecība, mazumtirdzniecība un komerczinības) nozare.

Nozaru kvalifikāciju struktūras ietver arī nozaru profesiju kartes, kas atspoguļo profesiju izglītības līmeni un profesiju savstarpējo saistību.

Latvijas kvalifikāciju datubāze

Latvijas kvalifikāciju datubāze ir informācijas sistēma, kurā apkopoti dati par izglītības kvalifikācijām, kuras var iegūt akreditētu izglītības programmu ietvaros, akreditētās izglītības iestādēs. Tajā atbilstoši Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūras (LKI) līmeņiem apkopoti kvalifikāciju mācīšanās rezultāti.

Informācijas apkopošanai izmantoti dati no Valsts izglītības informācijas sistēmas (VIIS), Studiju virzienu reģistra, Profesiju klasifikatora u.c. Datubāze pieejama tīmekļa vietnē latvijaskvalifikacijas.lv.

Apkopotā informācija ietver:

- kvalifikācijas nosaukumu;
- mācīšanās rezultātus;
- zināšanas, prasmes, kompetences (ja ir pieejamas);
- atbilstību profesijai (pēc ISCO-08) (ja pastāv);
- kvalifikācijas jomu un līmeni;
- izglītības pakāpi un veidu;
- kvalifikācijas iegūšanas iespējas u.c.

Kvalifikācijas iespējams pētīt, izvēloties sadaļu “meklēt kvalifikāciju” un izmantojot iespējas meklēt pēc izglītības līmeņa vai jomas.

Vērtējot papildu datus, noteikti jāpievērš uzmanība informācijas avota ticamībai. **Tas darāms, jautājot:**

Vai informācijas avota **turētājs** ir uzticams (valsts iestāde, atzīta starptautiska organizācija, nevalstiskā organizācija ar labu reputāciju)?

Vai informācijas avota **autors** ir uzticams (ievadot autora vārdu, uzvārdu interneta meklētājā, parādās ieraksti ar citātiem, citi autora darbi, biogrāfisks apraksts)?

Vai informācijas avots nav **novecojs** (izstrādāts pēdējo divu līdz piecu gadu laikā)?

Vai informācija ir iegūta ar **objektīvām metodēm** (vai tā nav interpretēta, lai pielāgotu savtīgām interesēm, vai “izvilktā” no konteksta)?

Ja informācijas avotam nav atrodams autors, datums un/vai nav skaidrs, kāds ir vietnes mērķis, avots nav ticams!

Ja informācijas avots nav ticams vai par to rodas šaubas, tā datus **lietot nav ieteicams!** Ja informācija ir patiesa, tā ir publicēta arī citā avotā vai pierādāma ar citiem datiem.

Lai meklētu un pārbaudītu informāciju, svarīgas ir **angļu valodas zināšanas**. Lietotie termini jāpārbauda, izmantojot vārdnīcas un daudzvalodu datubāzes!

3.

Instrukcija praktiskai vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu izmantošanai

3.1. Darbaspēka pieprasījuma prognozes

Darbaspēka pieprasījumu valstī izsaka kā aizņemto un brīvo darbavietu (vakanču) summu. Pieprasījumu veido darba devēji (privāti uzņēmēji, valsts un pašvaldību iestādes, nevalstiskās organizācijas). Darba tirgus prognozēs darbaspēka pieprasījums tiek rēķināts, paredzot, cik darbavietu (brīvo un vakanto) būs nākotnē.

**Darbaspēka pieprasījums =
aizņemtās darbavietas +
brīvās darba vietas (vakances)**

*Turpinājumā raksturots, kā
interpretēt EM prognozēs norādītos
darbaspēka pieprasījuma rādītājus.*

Darbaspēka pieprasījuma prognozes norāda:

- kāda izglītība būs nepieciešama, lai strādātu nākotnē paredzamajās darbavietās (darbaspēka pieprasījuma prognozes pa izglītības līmeņiem/izglītības tematiskajām grupām/izglītības tematiskajām jomām);
- kādās nozarēs būs darbavietas (darbaspēka pieprasījuma prognozes pa tautsaimniecības nozarēm);
- kādu profesiju pārstāvji būs nepieciešami, lai aizpildītu darbavietas (darbaspēka pieprasījuma prognozes pa profesiju grupām).

NOZARU IZAUGSMES PIENĒMUMI

Darbaspēka pieprasījuma izmaiņas nozarē + plānotais produktivitātes pieaugums (mērķis) = plānotais IKP pieaugums

IKP, produktivitātes un darbaspēka pieprasījuma prognozes parāda, kā katrā nozarē prognozētās nodarbināto skaita izmaiņas (palielināsies vai samazināsies) kopā ar plānoto produktivitātes pieaugumu izmainīs IKP pieaugumu (saražotās produkcijas vērtību).

Jāņem vērā, ka plānotais produktivitātes pieaugums ir mērķis nevis prognoze – ja mērķis netiks sasniegts, arī plānotais IKP apjoms netiks sasniegts!

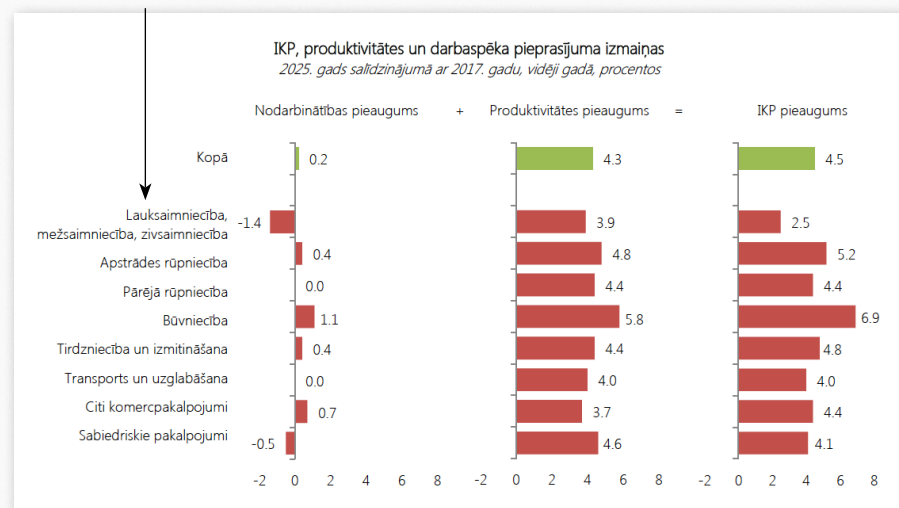

Papildus vērts apskatīt OECD ziņojumus, prognozes, nozaru pētījumus, lai noteiktu izmaiņu cēloņus.

Piemērs

(Piemērs ir ilustratīvs, prognožu informācija jāskata EM ziņojumā)

Nozares

Nodarbinātības pieaugums vai samazinājums

Produktivitātes pieaugums – mērķis

Plānotais IKP pieaugums

Arī gadījumos, kad nodarbinātība samazināsies, iespējams palielināt saražoto produkciju, ja tiek sasniegti produktivitātes mērķi.

DARBASPĒKA PIEPRASĪJUMS ABSOLŪTOS SKAITĻOS SADALĪJUMĀ PA IZGLĪTĪBAS LĪMEŅIEM

Prognozētais darbaspēka pieprasījums skaitļos pa izglītības līmeņiem = prognozētais nodarbināto skaits ar attiecīgajiem izglītības līmeņiem + prognozētais brīvo darbavietu (vakanču) skaits, kurās nepieciešami nodarbinātie ar attiecīgiem izglītības līmeņiem

Prognozētais darbaspēka pieprasījums absolūtos skaitļos parāda, kāds varētu būt nodarbināto un vakanču kopskaits, tomēr vēlams vērot tendences – palielinājums vai samazinājums.

Darbaspēka pieprasījuma apjomu ietekmē ekonomikas izaugsme, nozaru attīstības tendences u.c. faktori.

Ja prognozēts, ka pieprasījums palielinās – palielināsies vakanču skaits!
Ja prognozēts, ka pieprasījums samazinās – samazināsies vakanču skaits!

Papildus vērts apskatīt prognozes citos griezumos, OECD, CEDEFOP, Skills panorama informāciju, pētījumus.

Jāatceras, ka pieprasījums skaitļos neatspoguļo tikai brīvās darbavietas (vakances), bet arī aizņemtās darbavietas. Lai uzzinātu aptuveno paredzamo vakanču skaitu, jāvērtē pieprasījuma un piedāvājuma atbilstība (darbaspēka iztrūkums var liecināt par vakancēm).

Piemērs

(Piemērs ir ilustratīvs, prognožu informācija jāskata EM ziņojumā)

Darbaspēka pieprasījums un piedāvājums sadalījumā pa izglītības līmeņiem tūkstošos

	Fakts	Prognoze		
	2017	2018	2025	2035
Pieprasījums kopā, tai skaitā:	894,8	898,8	906,0	895,0
Augstākā izglītība	332,9	337,8	365,2	399,1
Vidējā profesionālā izglītība	262,8	265,1	267,3	266,0
Vidējā vispārējā izglītība	229,2	226,5	207,4	168,5
Pamatizglītība	69,8	69,4	66,2	61,5

Izglītības līmeņi

Bāzes (esošā) situācija

Vidēja termiņa prognoze

Ilgtermiņa prognoze

Prognozēts, ka palielināsies pieprasījums pēc darbaspēka ar augstāko izglītību un vidējo profesionālo izglītību, bet samazināsies pieprasījums pēc darbaspēka ar vidējo vispārējo izglītību un pamatizglītību.

Vērtība – pieprasījums tūkstošos (cilvēku skaits) jāvērtē salīdzinoši ar pieprasījumu citās izglītības jomās / līmeņos (lielāks/mazāks), jāslīdzina, kurā jomā/līmenī gaidāmas lielākas izmaiņas, salīdzinot ar esošo situāciju

DARBASPĒKA PIEPRASĪJUMS PA NOZARĒM

Darbaspēka pieprasījums nozarē = prognozētais nozarē nodarbināto skaits + prognozētais brīvo darbavietu (vakanču) skaits nozarē

Prognozētais darbaspēka pieprasījums nozarē parāda, kāds darbinieku skaits un vakanču skaits paredzams katrā nozarē reģistrētajos uzņēmumos.

Nozares var tikt atspoguļotas pa grupām (līdzīgās nozares apvienojot), tāpēc jāizpēta nozaru sadalījums.

Ja prognozēts, ka pieprasījums nozarē palielinās – palielināsies vakanču skaits!
Ja prognozēts, ka pieprasījums nozarē samazinās – samazināsies vakanču skaits!

- Vai ir pieejami papildu dati/prognozes par nozari (iespējams meklēt nozaru organizācijās/NEP)?
- Vai ir pieejama informācija, ka pētāmajā nozarē mainīsies prasmes (vērts izpētīt starptautiskas prasmju prognozes, mediju ziņas u.c.)?

Piemērs

(Piemērs ir ilustratīvs, prognožu informācija jāskata EM ziņojumā)

Prognozētās izmaiņas vidējā un ilgtermiņā

Darbaspēka pieprasījuma izmaiņas pa nozarēm tūkstošos

	2016	2017	2025	2035	Starpība 2025-2017	Starpība 2035-2017
Lauksaimniecība, mežsaimniecība, zivsaimniecība	69	61	55	52	-7	-10
Apstrādes rūpniecība	124	121	124	126	3	5
Pārējā rūpniecība	26	24	25	22	0	-2
Būvniecība	66	63	69	68	6	5
Tirdzniecība un izmitināšana	155	161	166	144	5	-17
Transports un uzglabāšana	83	80	80	79	0	-1
Citi komercpakalpojumi	173	183	194	219	11	37
Sabiedriskie pakalpojumi	198	201	193	185	-8	-17
Kopā	893	895	906	895	11	0

Nozares

Bāzes situācija

Prognoze ilgtermiņam

Prognoze vidējam termiņam

Prognozēts, ka vidējā termiņā pieprasījums pēc darbaspēka tirdzniecības un izmitināšanas nozarēs palielināsies, bet ilgtermiņā – samazināsies.

DARBASPĒKA PIEPRASĪJUMS PROFESIJU GRUPU DALĪJUMĀ

Darbaspēka pieprasījums profesiju grupā = prognozētais profesiju grupā nodarbināto skaits + prognozētais brīvo darbavietu (vakanču) skaits profesiju grupā

💡 Prognozētais darbaspēka pieprasījums profesiju grupās parāda, kāds darbinieku skaits un vakanču skaits paredzams katrā profesiju grupā.

⚠️ Ir dažāda līmeņa profesiju grupas – jāpēta sadalījums (agregācija)!

⚠️ Profesiju grupa – radniecīgo/līdzīgo profesiju apvienota kopa atbilstoši Profesiju klasifikatoram.¹⁰ Šāds profesiju dalījums tiek izmantots, jo tas ir veids, kā tiek reģistrētas darba vietas un nodarbinātie statistikas un uzskaites vajadzībām.

⚠️ Ja prognozēts, ka pieprasījums profesiju grupā palielinās – palielināsies vakanču skaits profesiju grupā!
Ja prognozēts, ka pieprasījums profesiju grupā samazinās – samazināsies vakanču skaits profesiju grupā!
Jāpēta arī pieprasījuma un piedāvājuma atbilstība profesiju grupu dalījumā, salīdzinot rezultātus pa profesiju grupām un gadiem.

🔍 Papildus vērts apskatīt *Skills panorama* informāciju par profesijām, īstermiņa prognozes, nozaru un profesiju griezumus kopā.

Piemērs

(Piemērs ir ilustratīvs, prognožu informācija jāskata EM ziņojumā)

Profesijas sadalītas atbilstoši profesiju klasifikatora grupām (vairāk skat. Ziņojuma pielikumā)

Kvalifikācijas pakāpe	Profesiju pamatgrupas	PK kods	Profesiju apakšgrupas	Nodarbinātie iedzīvotāji – pieprasījums, tūkstošos				
				Fakts		Prognoze		
				2017	2018	2025	2035	
			Kopā	894,4	898,8	906,0	895,0	
Augstas kvalifikācijas profesijas	Vadītāji	11	Likumdevēji, amatpersonas un vadītāji	33,9	33,9	31,9	27,7	
		12	Administratīvie vadītāji un komercdirektori	25,0	24,8	23,3	21,6	
		13	Ražošanas un specializēto pakalpojumu jomas vadītāji	22,7	23,4	26,9	31,0	
		14	Viesmīlības, ēdināšanas, tirdzniecības un citu pakalpojumu jomas vadītāji	9,8	10,2	12,8	15,7	
		Vecākie speciālisti	21	Zinātnes un inženierzinātņu jomas vecākie speciālisti	22,7	23,4	26,7	31,8
	22		Veselības aprūpes jomas vecākie speciālisti	17,0	17,6	22,0	27,6	
	23		Izglītības jomas vecākie speciālisti	42,9	42,7	39,9	33,9	
	24		Komerccdarbības un pārvaldes (administrācijas) vecākie speciālisti	42,0	42,1	42,3	44,5	
	25		Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju jomas vecākie speciālisti	12,4	12,9	16,1	21,0	

Profesiju apakšgrupas

Esošā situācija

Prognozes (absolūtos skaitļos, tūkstošos)

⚠️ Nepieciešamais zinātnes un inženierzinātņu speciālistu skaits pieaugs gan vidējā, gan ilgtermiņā!

¹⁰ Skatīt Jēdzienu skaidrojumus

3.2. Darbaspēka piedāvājuma prognozes

Darbaspēka piedāvājumu veido ekonomiski aktīvie iedzīvotāji – cilvēki, kuri piedāvā savu darbu materiālo vērtību ražošanai vai pakalpojumu sniegšanai. Ekonomiski aktīvie iedzīvotāji ir nodarbinātie un nestrādājošie iedzīvotāji, kuri meklē darbu (arī bezdarbnieki). Nodarbinātie ir iedzīvotāji 15–74 gadu vecumā, kuri veic jebkādu darbu par samaksu.

**Darbaspēka piedāvājums =
nodarbinātie + darba meklētāji (arī bezdarbnieki)**

Darbaspēka piedāvājuma prognozes atspoguļo piedāvājumu dalījumā pa:

- izglītības līmeņiem/izglītības tematiskajām grupām/izglītības tematiskajām jomām;
- tautsaimniecības nozarēm;
- profesiju grupām.

DARBASPĒKA PIEDĀVĀJUMS SKAITĻOS

**Prognozētais darbaspēka piedāvājums skaitļos =
prognozētais nodarbināto skaits + prognozētais
darba meklētāju (arī bezdarbnieku) skaits**

Prognozētais darbaspēka piedāvājums absolūtos skaitļos parāda, kāds varētu būt nodarbināto un strādāt gribētāju skaits, tomēr vēlams vērot **tendences – vai paredzams darbaspēka piedāvājuma palielinājums vai samazinājums.**

Darbaspēka piedāvājumu ietekmē demogrāfijas un migrācijas tendences, iedzīvotāju izglītības līmenis, iegūtās izglītības kvalitāte un prasmes. Ja prognozēts, ka darbaspēka piedāvājums palielinās – palielināsies arī nodarbināto un darba meklētāju kopskaits!

Papildus vērts apskatīt darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma atbilstību, lai noteiktu, vai sagaidāms darbaspēka iztrūkums (vakances) vai – pārpalikums (darba meklētāji, bezdarbnieki).

DARBASPĒKA PIEDĀVĀJUMS PA IZGLĪTĪBAS TEMATISKAJĀM GRUPĀM

Prognozētais darbaspēka piedāvājums pa izglītības tematiskajām grupām = prognozētais nodarbināto skaits ar noteiktu izglītību + prognozētais darba meklētāju (arī bezdarbnieku) skaits ar noteiktu izglītību

Prognozētais darbaspēka piedāvājums pa izglītības tematiskajām grupām parāda, cik daudz varētu būt noteiktas izglītības ieguvēju (gan nodarbinātu, gan darba meklētāju).

Ja prognozēts, ka darbaspēka piedāvājums palielinās – būs aizvien vairāk šādas izglītības ieguvēju!

Ja prognozēts, ka darbaspēka pieprasījums samazinās – būs aizvien mazāk šādas izglītības ieguvēju!

Vai ir pieejama informācija, ka pētāmajā izglītības jomā mainīsies prasmes (vērts izpētīt starptautiskas prasmju prognozes, mediju ziņas u.c.)?

Jāskata arī darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma atbilstība izglītības griezumā, salīdzinot rezultātus pa izglītības jomām un pa gadiem.

Piemērs

(Piemērs ir ilustratīvs, prognožu informācija jāskata EM ziņojumā)

Augstākās izglītības līmenis	Skaitis tūkstošos			Īpatsvars no visa piedāvājuma			izmaiņas tūkstošos pret 2017. gadu	
	2017	2025	2035	2017	2025	2035	2025	2035
Augstākā izglītība, tai skaitā:	346,4	360,8	402,0	35,3	36,7	40,8	14,4	55,6
Izglītība	42,9	38,7	35,2	4,4	4,2	3,8	-4,1	-7,7
Humanitāras zinātnes un māksla	25,7	27,2	29,8	2,6	2,7	3,1	1,4	4,0
Sociālās zinātnes, komerczinības un tiesības	147,8	160,8	182,6	15,1	16,1	18,6	13,0	34,8
Dabas zinātnes, matemātika un informācijas tehnoloģijas	24,9	27,0	32,5	2,5	2,7	3,2	2,1	7,6
Inženierzinātnes, ražošana un būvniecība	47,8	44,2	48,2	4,9	4,7	4,9	-3,6	0,4
Lauksaimniecība	7,8	7,0	6,1	0,8	0,8	0,6	-0,8	-1,7
Veselības aprūpe un sociālā labklājība	22,2	27,4	36,5	2,3	2,6	3,5	5,2	14,3
Pakalpojumi	20,5	22,2	25,1	2,1	2,3	2,5	1,6	4,6
Cituro neklasificētās tematiskās grupas	6,8	6,3	6,0	0,7	0,7	0,6	-0,4	-0,7
Vidējās izglītība, tai skaitā:	547,9	479,1	440,0	55,9	51,7	47,5	-68,9	-107,9
Arodizglītība un profesionālā vidējā izglītība:	288,3	236,4	200,0	29,4	24,6	21,1	-51,9	-88,2
Izglītība	3,3	2,1	1,1	0,3	0,3	0,1	-1,2	-2,2
Humanitāras zinātnes un māksla	8,6	8,1	8,4	0,9	0,8	0,9	-0,4	-0,2
Sociālās zinātnes, komerczinības un tiesības	26,3	20,2	17,2	2,7	2,3	1,9	-6,0	-9,1
Dabas zinātnes, matemātika un informācijas tehnoloģijas	8,2	7,7	7,8	0,8	0,8	0,8	-0,5	-0,5
Inženierzinātnes, ražošana un būvniecība	158,8	126,4	100,6	16,2	14,1	11,4	-32,4	-58,2
Lauksaimniecība	14,5	11,6	9,8	1,5	1,3	1,1	-2,9	-4,8
Veselības aprūpe un sociālā labklājība	12,9	10,0	7,1	1,3	1,1	0,8	-2,9	-5,8
Pakalpojumi	55,6	50,2	48,1	5,7	5,3	5,2	-5,4	-7,4
Vispārējā vidējā izglītība	259,7	242,7	240,0	26,5	25,6	25,3	-17,0	-19,7
Pamatizglītība vai zemāka	85,9	122,2	104,6	8,8	11,6	11,7	36,3	18,7
Kopā	980,3	962,1	946,6	100	100	100	-18,2	-33,6

Vidējās izglītības līmenis

Kopējais piedāvājums

Prognozētās izmaiņas (tūkst.), salīdzinot ar esošo situāciju

Darbaspējīgo cilvēku skaits, kuri ieguvuši augstāko izglītību inženierzinātnēs, ražošanā vai būvniecībā, vidējā termiņā nedaudz samazināsies, kamēr vidējā līmeņa izglītību ieguvušo skaits šajā tematiskajā grupā ievērojami samazināsies.

3.3. Darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma atbilstības prognozes

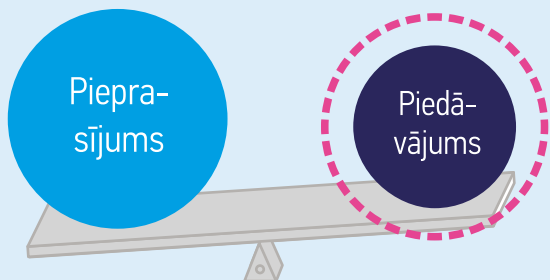
Prognozes atspoguļo darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma atbilstību – vai sagaidāmajam darbaspēka pieprasījumam (darbvietām + vakancēm) būs pieejams pietiekams skaits un atbilstoši kvalificēts (izglītots) darbaspēks (nodarbinātie + darba meklētāji).

DARBASPĒKA IZTRŪKUMS

Darbaspēka iztrūkums vērojams gadījumos, kad darbaspēka pieprasījums ir lielāks nekā darbaspēka piedāvājums.

Ja darbaspēka pieprasījums ir lielāks nekā darbaspēka piedāvājums, tad vērojams darbaspēka iztrūkums – darba tirgū var pieaugt vakanču skaits

**Darbaspēka pieprasījums >
darbaspēka piedāvājums =
pieejamas brīvās darbavietas (vakances)**

DARBASPĒKA PĀRPALIKUMS

Darbaspēka pārpalikums vērojams gadījumos, kad darbaspēka pieprasījums ir mazāks nekā darbaspēka piedāvājums.

Ja darbaspēka pieprasījums ir mazāks nekā darbaspēka piedāvājums, tad vērojams darbaspēka pārpalikums – var pieaugt darba meklētāju skaits

**Darbaspēka pieprasījums <
darbaspēka piedāvājums =
darba meklētāji (bezdarbnieki)**

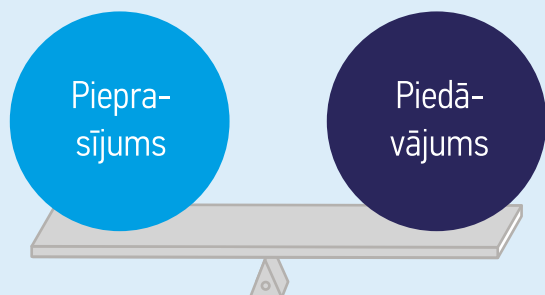

DARBA TIRGUS LĪDZSVARS

Darba tirgus (darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma) līdzsvars vērojams gadījumos, kad pieprasījums ir vienāds ar piedāvājumu (vai tuvu tam).

Ja darbaspēka pieprasījums ir vienāds vai tuvs ar darbaspēka piedāvājumu, tad vērojams darba tirgus līdzsvars – pieejams pietiekams darba vietu skaits, kurās strādā atbilstoši kvalificēts darbaspēks (pieprasījumam atbilstošā skaitā).

**Darbaspēka pieprasījums =
darbaspēka piedāvājums →
nav / maz brīvu vakanču,
nav / maz darba meklētāju un bezdarbnieku**

DARBASPĒKA PIEPRASĪJUMA UN PIEDĀVĀJUMA ATTIECĪBA

Prognozētā darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma attiecība = (prognozētais nodarbināto skaits + vakanču skaits) ÷ (prognozētais nodarbināto skaits + darba meklētāju skaits)

Prognozētā darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma attiecība parāda, vai būs vērojams darbaspēka iztrūkums (vakances) vai pārpalikums (darba meklētāji, arī bezdarbnieki).

Ja prognozēts, ka attiecība ir virs 100%, tad būs vērojams darbaspēka iztrūkums (būs pieejamas vakances), bet ja attiecība ir zem 100%, būs vērojams darbaspēka pārpalikums (darba meklētāji, arī bezdarbnieki).

Papildus vērts apskatīt darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma atbilstību dažādos griezumos.

DARBASPĒKA PIEPRASĪJUMA UN PIEDĀVĀJUMA ATTIECĪBA VAR TIKT NOTEIKTA PA IZGLĪTĪBAS LĪMEŅIEM

Darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma attiecība pa izglītības līmeņiem = darbaspēka ar noteiktu izglītības līmeni pieprasījums (aizņemtās un brīvās darba vietas jeb nodarbinātie un vakances) ÷ Darbaspēka piedāvājums ar noteiktu izglītības līmeni (nodarbinātie + darba meklētāji, bezdarbnieki) profesiju grupā

! Prognozētā darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma attiecība pa izglītības līmeņiem parāda, vai iedzīvotāji būs ieguvuši darba tirgus vajadzībām atbilstoša līmeņa izglītību.

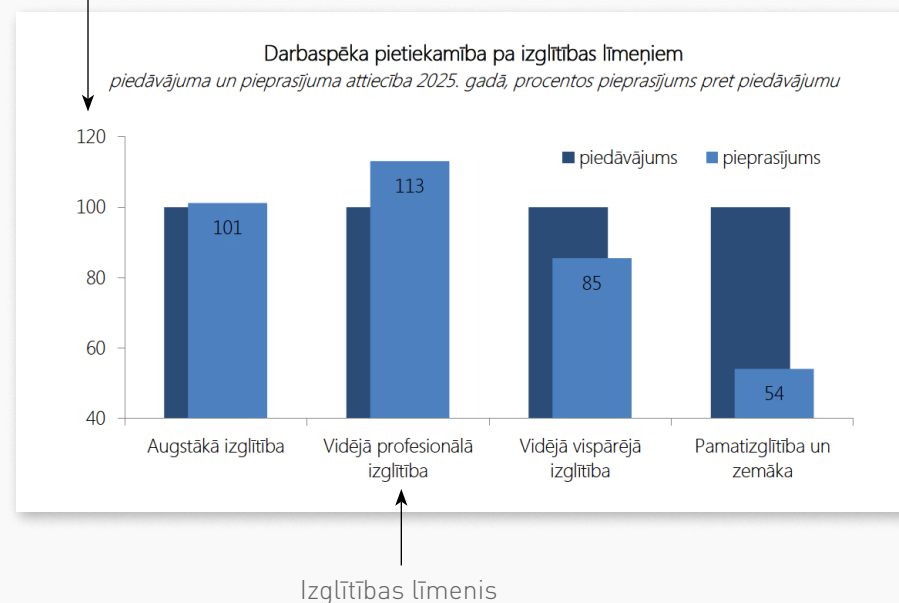
💡 Ja prognozēts, ka attiecība ir virs 100%, tad būs nepieciešams vairāk darbinieku ar noteiktu izglītības līmeni (būs pieejamas vakances), bet ja attiecība ir zem 100%, tad cilvēku ar šādu izglītības līmeni būs pārāk daudz (darba meklētāji, arī bezdarbnieki).

📊 Papildus vērts apskatīt darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma atbilstību sadalījumā pa izglītības tematiskajām grupām attiecīgajā izglītības līmenī, kā arī CEDEFOP ziņojumus par profesionālo izglītību, lai noteiktu, kāda veida izglītību vērts iegūt vai piedāvāt.

Piemērs

(Piemērs ir ilustratīvs, prognožu informācija jāskata EM ziņojumā)

Skala parāda, kāda pieprasījuma un piedāvājuma attiecība tiek prognozēta (%)

! Vidējā profesionālajā izglītībā pieprasījums būs lielāks nekā piedāvājums, bet pieprasījums pēc pamatzglītību ieguvušiem darbiniekiem būs ievērojami mazāks nekā piedāvājums.

DARBASPĒKA PIEDĀVĀJUMA UN PIEPRASĪJUMA ATBILSTĪBA PA IZGLĪTĪBAS TEMATISKAJĀM GRUPĀM

Prognozētā darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma attiecība pa izglītības tematiskajām grupām parāda, vai iedzīvotāji būs ieguvuši darba tirgus vajadzībām atbilstošu izglītību

- ❗ Prognozes pa izglītības tematiskajām grupām un jomām¹¹ sadalītas pa līmeņiem (augstākā izglītība vai vidējā izglītība) – tās pētot, jāpārbauda, vai tiek skatīts interesējošais līmenis!
- 💡 Ja prognozēts, ka pieprasījums būs lielāks nekā piedāvājums, tad būs nepieciešams vairāk darbinieku ar izglītību noteiktā jomā un līmenī nekā pieejams (būs pieejamas vakances), bet, ja pieprasījums būs mazāks nekā piedāvājums, tad attiecīgi izglītoto būs pārāk daudz (visi nevarēs atrast darbu).
- ❓ Vai ir pieejama informācija, ka pētāmajā izglītības jomā mainīsies prasmes (vērts izpētīt starptautiskas prasmju prognozes, mediju ziņas u.c.)?

¹¹ Skatīt Jēdzienu skaidrojumus

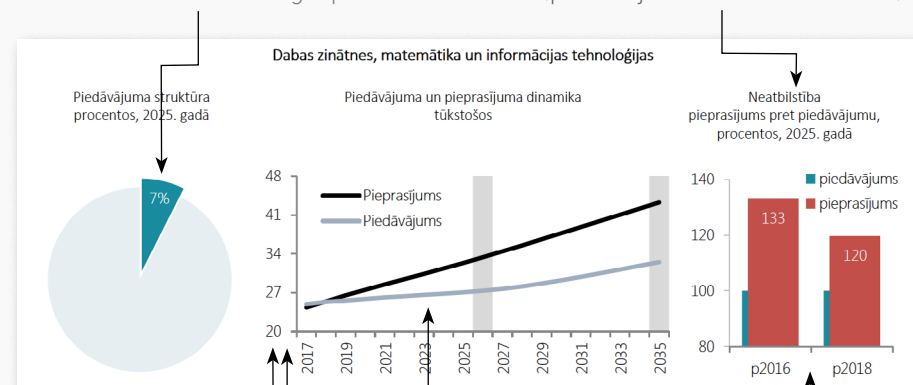
Piemērs

(Piemērs ir ilustratīvs, prognožu informācija jāskata EM ziņojumā)

Interpretējot grafiku, jāpievērš uzmanība, vai tas atspoguļo prognozes vidējās vai augstākās izglītības līmenī

Piedāvājuma struktūra parāda, cik % no visa darbaspēka piedāvājuma veidos šī tematiskā grupa

Neatbilstība parāda, vai pieprasījums atbilsts piedāvājumam, vai nē (piedāvājums attēlots kā 100%)

Skala parāda pieprasījuma un piedāvājuma apjomu tūkstošos

Dinamika atspoguļo prognozētās tendences pa gadiem

p2016 parāda 2016. gadā prognozēto neatbilstību un p2018 – 2018. gadā prognozēto neatbilstību. Tā mainās, jo tiek veikti pasākumi neatbilstības mazināšanai

Jāpievērš uzmanība mērījumu skalām, kam dažādos grafikos atšķiras mērogs

Prognozēts, ka pieprasījums pēc dabaszinātņu, matemātikas un IT speciālistiem ar augstāko izglītību būs ievērojami lielāks nekā piedāvājums, ja nekas netiks mainīts, trūks darbaspēka.

DARBASPĒKA PIEDĀVĀJUMA UN PIEPRASĪJUMA STARPĪBA

Prognozētā darbaspēka piedāvājuma un pieprasījuma starpība = prognozētais piedāvājums (nodarbinātie + darba meklētāji) – prognozētais pieprasījums (nodarbinātie + vakances)

Prognozētā darbaspēka piedāvājuma un pieprasījuma starpība raksturo, kāds būs darbaspēka pārpalikums (darba meklētāji un bezdarbnieki).

Ja prognozētais pārpalikums ir pozitīvs, būs pārāk daudz darba meklētāju, bet ja negatīvs – pārāk daudz vakancu.

Vērts sīkāk pētīt paredzamās izmaiņas tajās izglītības jomās, kurās vērojamas lielākās neatbilstības. Iespējams izmantot CEDEFOP, OECD ziņojumus.

- Vai pētāmo jomu neietekmē vēl citi faktori?
- Vai ir pieejami papildu dati/prognozes par nozari? (piem., nozaru organizācijās/NEP)
- Vai ir pieejama informācija, ka pētāmajā profesijā/jomā mainīsies prasmes (vērts izpētīt starptautiskas prasmju prognozes, mediju ziņas u.c.)?

Piemērs

(Piemērs ir ilustratīvs, prognožu informācija jāskata EM ziņojumā)

interpretējot tabulu, jāpievērš uzmanība, vai tiek atspoguļotas prognozes vidējās vai augstākās izglītības līmenī

Prognozētais skaits (tūkstošos) vērtējams salīdzinoši, nosakot, kurās jomās starpība ir lielāka, kurās - mazāka, vai kādas būs tendences vidējā termiņā un kādas - ilgtermiņā.

Izglītības tematiskās jomas – sīkāks dalījums nekā tematiskās grupas

AUGSTĀKĀ IZGLĪTĪBA
Darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma prognozes sadalījumā pa izglītības jomām
tūkstošos

Kods	Izglītības tematiskās jomas	Nodarbinātie iedzīvotāji – pieprasījums				Ekonomiski aktīvie iedzīvotāji – piedāvājums				Darbaspēka piedāvājuma un pieprasījuma starpība	
		Fakts		Prognoze		Fakts		Prognoze		2025	2035
		2017	2018	2025	2035	2017	2018	2025	2035		
Augstākā izglītība kopā		332,9	337,8	365,2	399,1	346,4	348,8	360,8	402,0	-4,3	2,9
14	Pedagoģu izglītība un izglītības zinātnes	41,6	41,3	38,1	32,3	42,9	42,3	38,7	35,2	0,6	2,9
21	Mākslas	10,1	10,1	10,2	10,0	10,8	11,0	12,3	14,5	2,1	4,5
22	Humanitārās zinātnes	14,1	14,1	14,2	13,6	15,0	14,9	14,9	15,3	0,7	1,7
31	Sociālās un cilvēkzinātnes	57,4	56,7	52,9	46,7	59,9	59,4	56,8	53,2	3,9	6,5
32	Informācijas un komunikācijas zinātnes	2,5	2,4	2,2	1,7	2,5	2,6	2,8	3,5	0,7	1,8
34	Komerccinības un administrācija	59,4	61,0	71,0	83,0	63,0	64,5	74,4	92,5	3,4	9,5
38	Tiesību zinātne	22,1	23,0	26,8	32,6	22,5	23,1	26,7	33,4	-0,1	0,9
42	Dzīvās dabas zinātnes	5,4	5,5	5,8	6,6	5,5	5,4	4,9	4,9	-0,9	-1,7
44	Fizikālās zinātnes	6,1	6,3	7,0	8,3	6,3	6,3	5,9	5,9	-1,1	-2,4
46	Matemātika un statistika	2,1	2,2	2,6	3,4	2,1	2,2	2,3	2,4	-0,3	-1,0
48	Datorika	10,6	11,4	17,0	25,0	11,0	11,4	13,9	19,3	-3,0	-5,7

Attēlota arī esošā situācija un pieprasījums un piedāvājums atsevišķi

Īpaša uzmanība jāpievērš piedāvājuma un pieprasījuma starpībai. Ja tā ir pozitīva, sagaidāms darbaspēka pārpalikums, ja negatīva – darbaspēka iztrūkums (vakances).

Izglītības tematiskās jomas ir detalizēts dalījums – vairāk uzmanības jāpievērš tendencēm (palielinājums, samazinājums) nevis prognozētajam skaitam tūkstošos, skaitu interpretējot kā salīdzināmu informāciju, lai noteiktu, kurās jomās neatbilstība sagaidāma lielāka, kurās – mazāka.

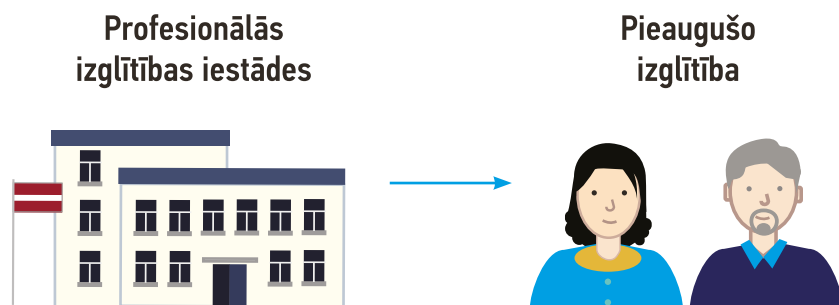
Prognozēts, ka, ja nemainīs izglītības piedāvājums un tendences, vidējā termiņā trūks datorikas speciālistu ar augstāko izglītību, kā arī, ka ilgtermiņā iztrūkums palielināsies.

3.4. Prognožu lietošanas gadījumu piemēri

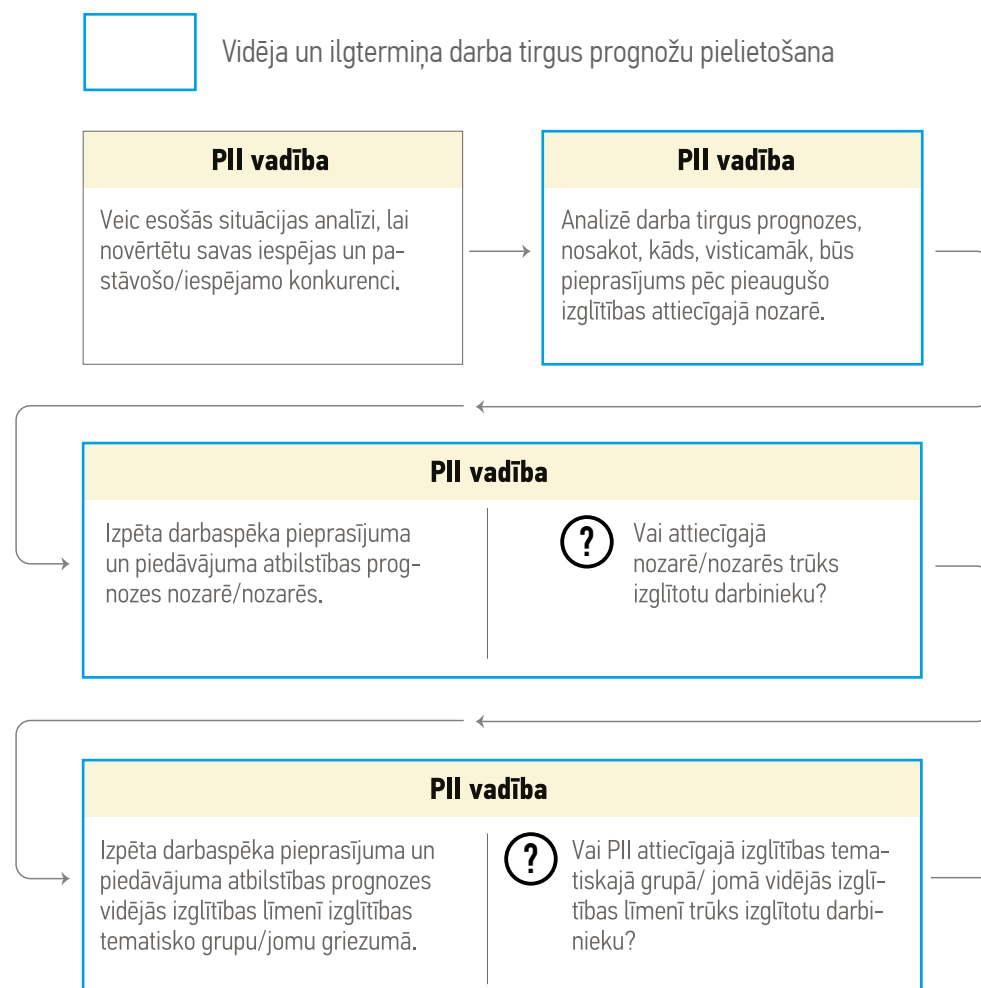
Nodaļā apkopoti piemēri prognožu izmantošanai izglītības piedāvājuma plānošanā un karjeras atbalstā.

Piemēri ir ilustratīvi, katram prognožu lietotājam jāveido sava pieeja prognožu izmantošanai atkarībā no vajadzībām.

1. PIEMĒRS: PROFESIONĀLĀS IZGLĪTĪBAS IESTĀDE (PII) PLĀNO PIEAUGUŠO IZGLĪTĪBAS PIEDĀVĀJUMU

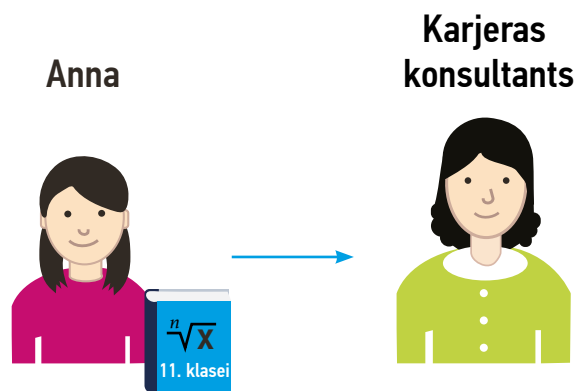

PII piedāvā izglītību jauniešiem (vidusskolēniem) atbilstoši nākotnes darba tirgus prasībām. IZM pieaugušo izglītības stratēģija paredz, ka PII jāpiedāvā arī pieaugušo izglītības pakalpojums, arī uzņēmēji reģionā norāda, ka trūkst un trūks darbinieku, savukārt pieaugušajiem nepieciešams pārkvalificēties, jo dažās nozarēs samazināsies nepieciešamība pēc darbaspēka.

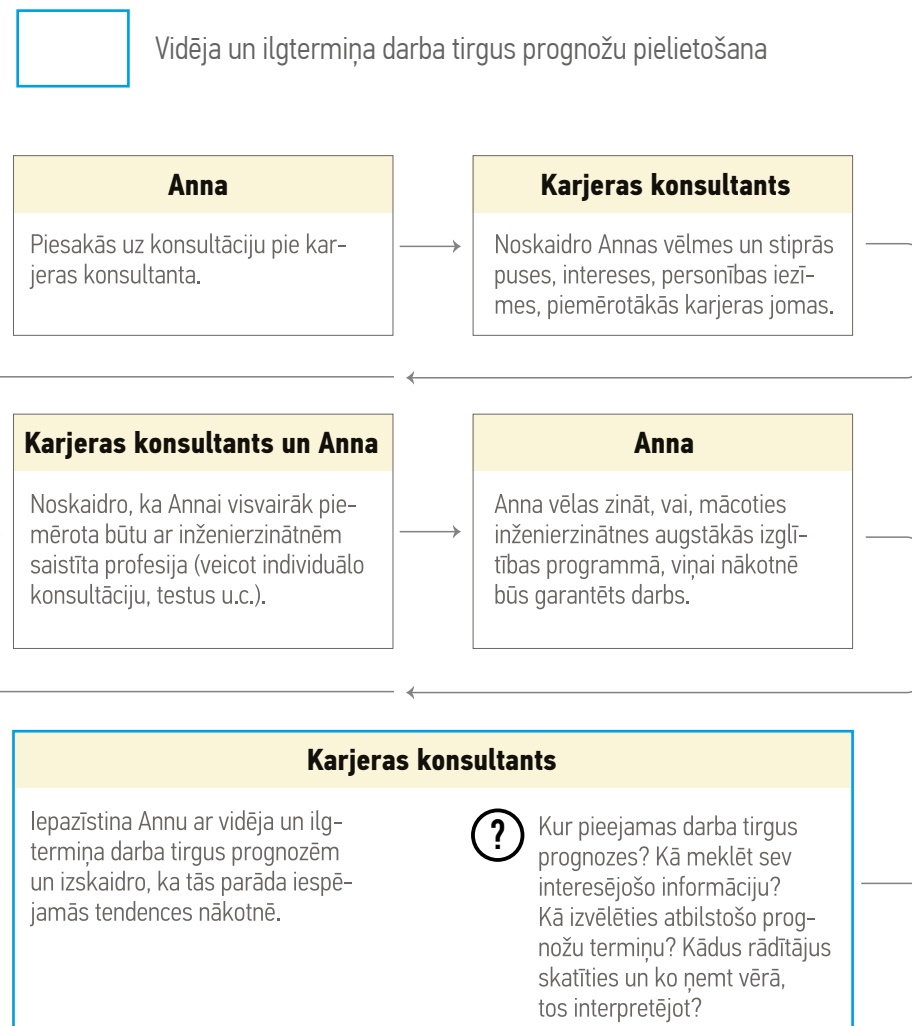

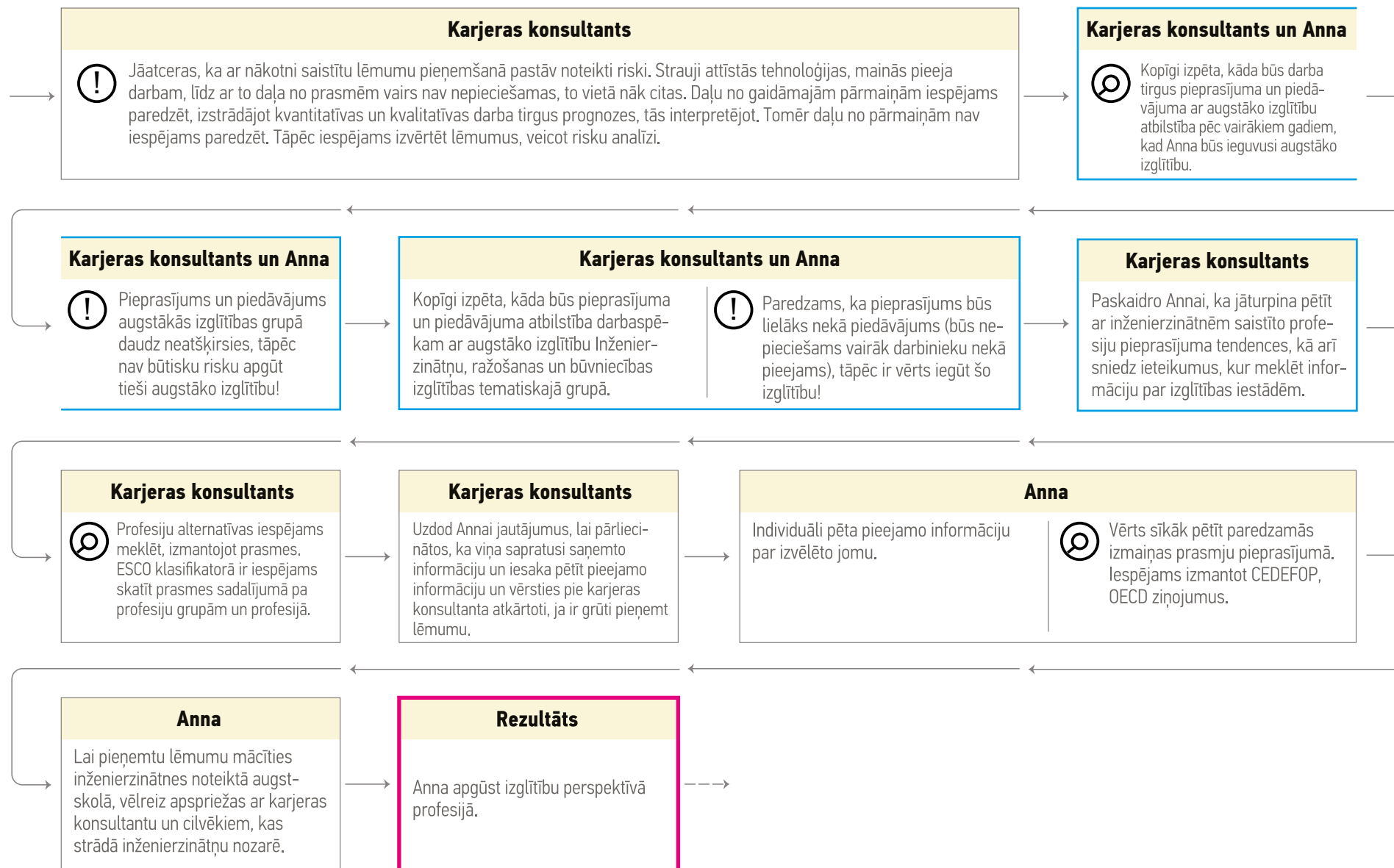

2. PIEMĒRS: JAUNIEŠU KARJERAS IZVĒLE

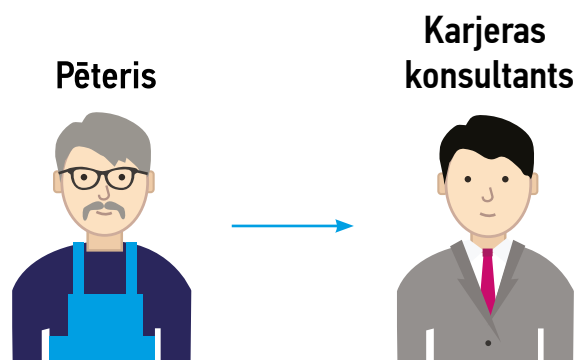
Anna mācās 11.klasē. Viņai padodas matemātika un valodas. Anna vēlas noskaidrot, kādu izglītību būtu vērts iegūt, lai zinātu, ka nākotnē būs viegli atrast darbu. Anna dodas pie karjeras konsultanta (piemērā atspoguļotais process var prasīt vairākas karjeras konsultanta un klienta tikšanās reizes).

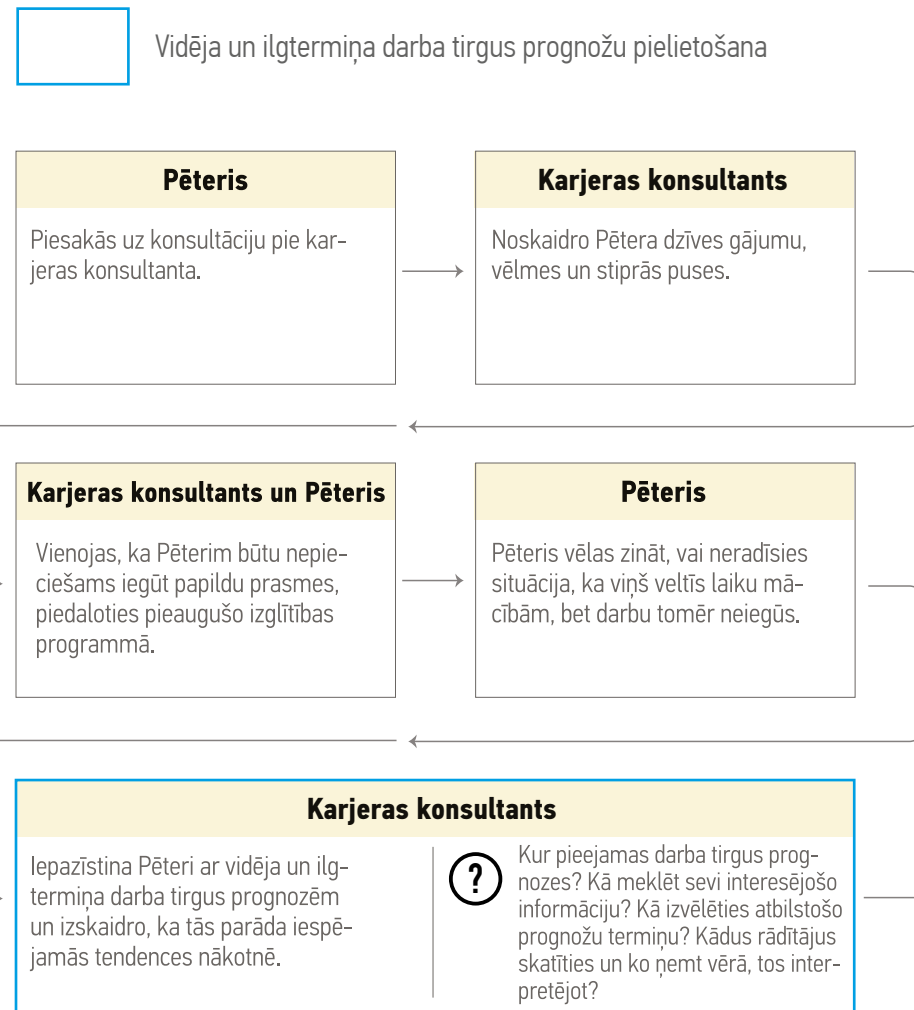

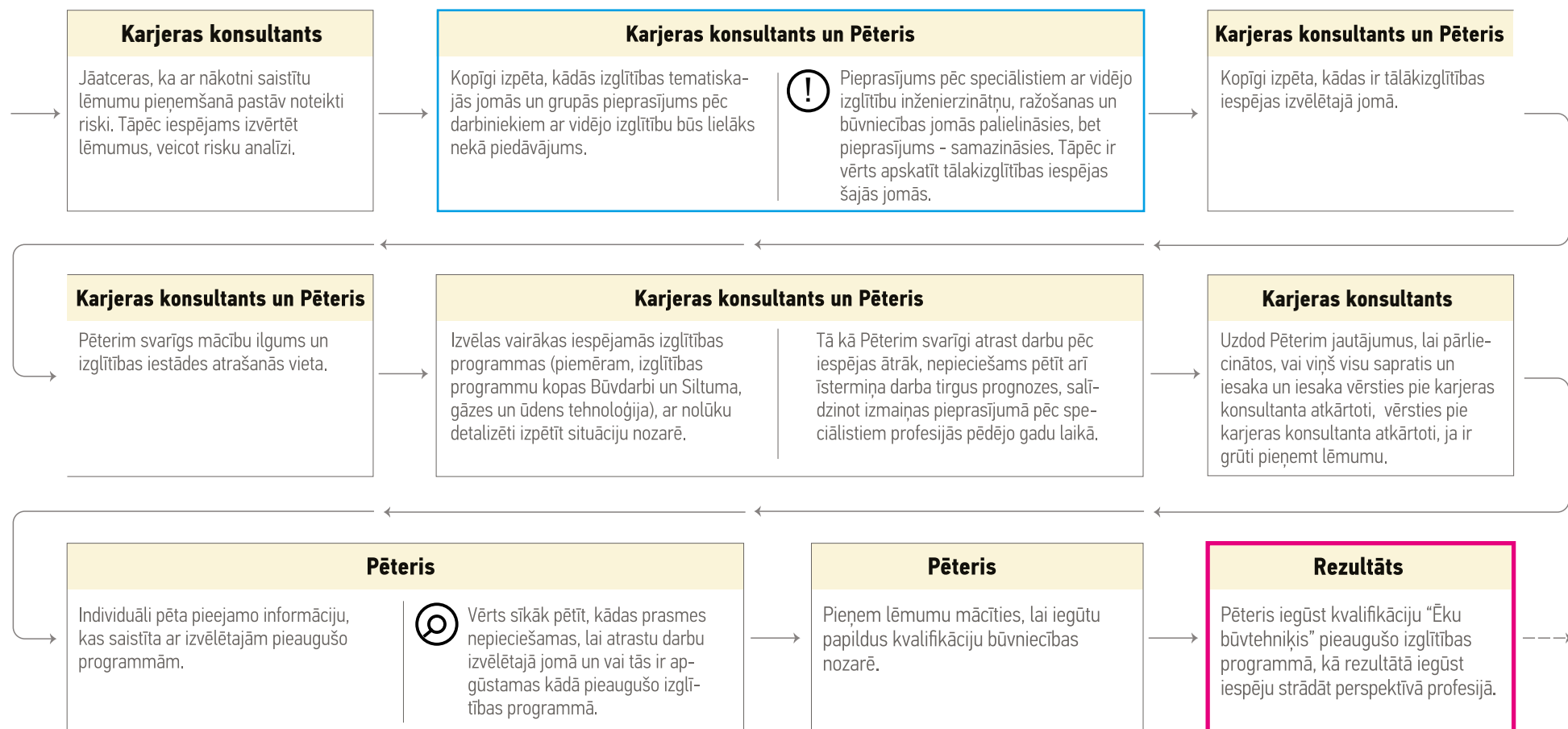

3. PIEMĒRS: BEZDARBNIKU PĀRKVALIFIKĀCIJAS IZVĒLE

Pēteris zaudējis darbu enerģētikas nozarē, jo viņa veiktās funkcijas tagad veic datorsistēmas. Pēteris ieguvis elektriķa izglītību, bet nevar atrast darbu. Pēteris domā, ka viņam nav iespēju iegūt jaunu izglītību, tomēr nodarbinātības aģents iesaka doties pie karjeras konsultanta.

Saīsinājumu saraksts

AIP	Augstākās izglītības padome	NACE	Saimniecisko darbību statistiskā klasifikācija Eiropas Kopienā (no franču valodas <i>Nomenclature générale des Activités économiques dans les Communautés Européennes</i>)
ĀM	Ārlietu ministrija	NEP	Nozaru ekspertu padomes
CEDEFOP	Eiropas Profesionālās izglītības attīstības centrs	NIID	Nacionālā izglītības iespēju datubāze
CSP	Centrālā statistikas pārvalde	NTSP	Nacionālā trīspusējās sadarbības padome
DTAPS	Darba tirgus apsteidzošo pārkārtojumu sistēma	NVA	Nodarbinātības valsts aģentūra
EM	Ekonomikas ministrija		Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (angļu. val. – <i>Organisation for Economic Cooperation and Development</i>)
EM ziņojums	EM ziņojums par vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozēm	OECD	
ES	Eiropas Savienība	PMLP	Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde
ESCO	Eiropas prasmju/kompetenču, kvalifikāciju un profesiju klasifikācija (angļu val. – <i>European skills competences and occupations</i>)	VIAA	Valsts izglītības attīstības aģentūra
IeM	Iekšlietu ministrija	VIIS	Valsts izglītības informācijas sistēma
IKP	Iekšzemes kopprodukts	VID	Valsts ieņēmumu dienests
ISCO	Starptautiskā standartizēto profesiju klasifikācija (angļu val. – <i>International Standard Classification of Occupations</i>)	VISC	Valsts izglītības satura centrs
LKI	Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūra		
IZM	Izglītības un zinātnes ministrija		
LM	Labklājības ministrija		
MK	Ministru kabinets		

Jēdzienu skaidrojumi

Jēdziens	Definīcija
<i>Darba tirgus</i>	Tirgus, kurā piedalās darba devēji un darbaņēmēji un kas ietver apstākļus, kuros veidojas darbaspēka pieprasījums un piedāvājums. ¹² Darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma atšķirības var mērīt gan kvantitatīvos (piem., valstī nav pietiekami daudz skolotāju), gan kvalitatīvos lielumos (piem., valstī ir pietiekami daudz skolotāju, bet to kvalifikācija vai prasmes neatbilst kāda konkrēta darba devēja prasībām). ¹³
<i>Darba tirgus prognozes</i>	Dati, kas paredz gaidāmo situāciju darba tirgū – kāds būs darbaspēka pieprasījums un piedāvājums. Darba tirgus prognozēšana (angļu val. – anticipation) ir dažādu kvantitatīvo un kvalitatīvo metožu izmantošana ar mērķi identificēt nākotnes darba tirgus vajadzības.
<i>Darbaspēka piedāvājums</i>	Darbaspēka piedāvājumu veido cilvēki, kas ir nodarbināti vai ir gatavi būt nodarbināti. Darbaspēka piedāvājums = darbinieki + darba meklētāji (arī bezdarbnieki).
<i>Darbaspēka pieprasījums</i>	Darbaspēka pieprasījumu veido aizņemtās un brīvās darbavietas (vakances). Darbaspēka pieprasījums = aizņemtās darba vietas + brīvās darba vietas (vakances).
<i>EM ziņojums</i>	Darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma atbilstība raksturo, vai būs pietiekams darbaspēks.
<i>Darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma atbilstība</i>	Darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma atbilstība raksturo, vai būs pietiekams darbaspēks.
<i>Darbaspēka iztrūkums</i>	Ja darbaspēka pieprasījums ir lielāks nekā darbaspēka piedāvājums, tad vērojams darbaspēka iztrūkums – darba tirgū ir vakances, bet trūkst (atbilstošu) darbinieku. Darbaspēka pieprasījums > darbaspēka piedāvājums = pieejamas brīvās darbavietas (vakances).

¹² <http://termini.lza.lv/term.php?term=darba%20tirgus&list=darba%20tirgus&lang=LV>

¹³ <http://profizgl.lu.lv/mod/book/view.php?id=22290&chapterid=6819>

Jēdziens**Definīcija**

<i>Darbaspēka pārpalikums</i>	Ja darbaspēka pieprasījums ir mazāks nekā darbaspēka piedāvājums, tad vērojams darbaspēka pārpalikums – darba tirgū nav vakanču, bet ir darba meklētāji (arī bezdarbnieki). Darbaspēka pieprasījums < darbaspēka piedāvājums = darba meklētāji (bezdarbnieki)).
<i>Darba tirgus (darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma) līdzsvars</i>	Vērojams gadījumos, kad pieprasījums ir vienāds ar piedāvājumu (vai tuvu tam). Tādā gadījumā darba tirgū ir maz brīvo darba vietu un maz darba meklētāju.
<i>Prognožu termiņš</i>	Prognozes izšķir pēc termiņa, kas raksturo, cik gadus uz priekšu tiek prognozēts. <ul style="list-style-type: none"> - Īstermiņa prognozes: parasti termiņam līdz 3 gadiem; - Vidēja termiņa prognozes: parasti termiņam līdz 7 gadiem; - Ilgtermiņa prognozes: parasti 10 un vairāk gadi uz priekšu (līdz 25 gadiem).
<i>Vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozes</i>	Vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozes ir kvantitatīva bāze tālākām diskusijām starp nodarbinātības, izglītības un struktūrpolitikas veidotājiem, sociālajiem partneriem, zinātniekiem un citām iesaistītām pusēm, lai savlaicīgi sagatavotos un pielāgotos sagaidāmajām strukturālajām izmaiņām tautsaimniecībā. Prognozes tiek publicētas EM mājaslapā informatīvā ziņojuma veidā. Ziņojums reizi divos gados tiek iesniegts MK, prognozes tiek izskatītas arī dažādās padomēs, kur tiek izteikti ierosinājumi un pieņemti lēmumi turpmākai rīcībspolitikas veidošanai vai pasākumiem situācijas uzlabošanai darba tirgū un izglītības jomās.
<i>Darba tirgus prognožu griezumus</i>	Dimensija (aspekts), kādā tiek atspoguļoti darba tirgus prognožu rezultāti (piemēram, nozares, profesijas, izglītība). Jo detalizētākā griezumā prognozes tiek apskatītas, jo mazāk ticamas tās kļūst, jo rādītājiem izmantoto datu iegūšanai izmantotā izlase samazinās. Tāpēc vidēja un ilgtermiņa prognozes tiek atspoguļotas plašos griezumos.
<i>Darba tirgus prognožu interpretācija</i>	Darba tirgus prognožu interpretācija ir to analīze, nosakot, kas notiks nākotnē, kā tas izpaudīsies konkrētā jomā, nozarē vai vietā un kas jādara, lai pielāgotos gaidāmajai situācijai.

Jēdziens**Definīcija**

<i>Darba tirgus apsteidzošie pārkārtojumi</i>	Darba tirgus apsteidzošie pārkārtojumi ir izmaiņas, kas tiek veiktas, lai laikus pielāgotos nākotnes pārmaiņām darba tirgū. Tie ietver izmaiņas izglītības rīcībpolitikā, izglītības piedāvājumā, atbalstā noteiktām sabiedrības grupām u.c.
<i>Darba tirgus apsteidzošo pārkārtojumu sistēma (DTAPS)</i>	Vienota sadarbības sistēma, kuras ietvaros tiek organizēti un sistemātiski veikti pasākumi, kas ļauj savlaicīgi prognozēt iespējamās izmaiņas darba tirgū un pielāgoties paredzamajām izmaiņām. Sistēma ietver īstermiņa, vidēja termiņa un ilgtermiņa darba tirgus prognozes, kā arī pastāvīgu starpnozaru nodarbinātības un izglītības rīcībpolitikas veidošanā un īstenošanā iesaistīto institūciju tīklu un organizatorisko sadarbības modeli.
<i>Izglītības tematiskās jomas un grupas</i>	Izglītības tematiskās jomas un grupas ir izglītības klasifikatora daļījums. Izglītības klasifikatora ¹⁴ daļījums hierarhiski ir šāds: - Izglītības tematiskā grupa (piemēram, Inženierzinātnes, ražošana un būvniecība); - Izglītības tematiskā joma (piemēram, Ražošana un pārstrāde); - Izglītības programmu grupa (piemēram, Kokapstrādes tehnoloģijas un izstrādājumu izgatavošana).
<i>Profesiju grupas</i>	Profesiju grupa – radniecīgo/līdzīgo profesiju apvienota kopa atbilstoši Profesiju klasifikatoram . ¹⁵ Profesiju grupas ir profesiju klasifikatora iedalījums. Profesiju klasifikatorā profesijas hierarhiski sadalītas šādi: - 10 pamatgrupās, kuras kods ir viena zīme (piemēram, 3 Speciālisti); - Apakšgrupās, kur grupas kods ir divas zīmes (piemēram, 31 Zinātnes un inženierzinātņu speciālisti); - Mazajās grupās, kur grupas kods ir trīs zīmes (piemēram, 311 Fizikas un inženierzinātņu speciālisti); - Atsevišķajās grupās, kur grupas kods ir četras zīmes (piemēram, 3111 Ķīmijas un fizikas zinātņu speciālisti); - Atsevišķās profesijās, kuru kods ir sešas zīmes (piemēram 3111 08 Ķīmijas un fizikas LABORANTS).

¹⁴ Ministru kabineta 2017. gada 13. jūnija noteikumi Nr. 322 „Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju”, pieejami: <https://likumi.lv/doc.php?id=291524>

¹⁵ https://www.lm.gov.lv/lv/index.php?option=com_content&view=article&id=80154 un <https://likumi.lv/doc.php?id=291004>

Jēdziens

Definīcija

<i>Tautsaimniecības nozares</i>	<p>Tautsaimniecības nozares ir visi ekonomiskās aktivitātes veidi. Parasti nozares daļa atbilstoši NACE klasifikatoram, apzīmējot pirmo klasifikācijas līmeni ar vienu burtu.</p> <ul style="list-style-type: none"> A Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība B leguves rūpniecība un karjeru izstrāde C Apstrādes rūpniecība D Elektroenerģija, gāzes apgāde, siltumapgāde un gaisa kondicionēšana E Ūdens apgāde; notekūdeņu, atkritumu apsaimniekošana un sanācija F Būvniecība G Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība; automobiļu un motociklu remonts H Izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi I Transports un uzglabāšana J Informācijas un komunikācijas pakalpojumi K Finanšu un apdrošināšanas darbības L Operācijas ar nekustamo īpašumu M Profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi N Administratīvo un apkalpojošo dienestu darbība O Valsts pārvalde un aizsardzība; obligātā sociālā apdrošināšana P Izglītība Q Veselības un sociālā aprūpe R Māksla, izklaide un atpūta S Citi pakalpojumi T Mājsaimniecību kā darba devēju darbība; pašpatēriņa preču ražošana un pakalpojumu sniegšana individuālajās mājsaimniecībās U Mājsaimniecību kā darba devēju darbība; pašpatēriņa preču ražošana un pakalpojumu sniegšana individuālajās mājsaimniecībās
---------------------------------	---

Jēdziens**Definīcija**

<i>IKP</i>	IKP (Iekšzemes kopprodukts) ir visu saražoto preču un pakalpojumu vērtība kādā teritorijā kādā laika periodā. IKP nozaru dalījumā ir konkrētās nozarēs saražotās produkcijas vērtība.
<i>Produktivitāte</i>	Produktivitāte raksturo attiecību starp saražoto produktu, pakalpojumu vērtību un resursiem, kuri šim mērķim izmantoti (darbu). Produktivitāte ir efektivitātes mērs.

Svarīgāko jēdzienu rādītājs

Turpinājumā uzskaitīti biežāk vadlīnijās izmantotie jēdzieni, norādot kur tie vadlīnijās skaidroti un lietoti.

Jēdziens	Lpp.
<i>Darba tirgus</i>	41 , 52
<i>Darbaspēka pieprasījums</i>	8 , 11 , 33 , 35 , 36 , 38 , 39 , 40 , 41 , 52
<i>Darbaspēka piedāvājums</i>	8 , 11 , 38 , 39 , 40 , 41 , 42 , 52 ,
<i>Darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma atbilstība</i>	40 , 41 , 42 , 43 , 44 , 52
<i>Darba tirgus prognozes</i>	4 , 5 , 6 , 8 , 13 , 52
<i>Prognožu termiņš</i>	5 , 8 , 53
<i>Vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozes</i>	5 , 6 , 8 , 13 , 53
<i>Darba tirgus prognožu griezumš</i>	5 , 11 , 53
<i>Darbaspēka iztrūkums</i>	8 , 35 , 40 , 41 , 52
<i>Darbaspēka pārpalikums</i>	8 , 11 , 38 , 40 , 41 , 44 , 53
<i>Darba tirgus līdzsvars</i>	41 , 53